

DELOITTE BUSINESS SOLUTIONS
ΧΑΤΖΗΠΑΥΛΟΥ ΣΟΦΙΑΝΟΣ & ΚΑΜΠΑΝΗΣ
ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
δ.τ. DELOITTE BUSINESS SOLUTIONS Α.Ε.
Κεντρικά Γραφεία:
Φραγκοκκλησιάς 3α & Γρανικού, 151 25,
Μαρούσι, Αθήνα
Τηλ.: 210 678 1100 – 210 678 1212
Fax: 210 677 6232
e-mail: gr_consulting@deloitte.gr

**«Σύμβουλος Τεχνικής Υποστήριξης για την
εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης αποτίμησης των
κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων των έργων
του πολιτισμού»**

**Παραδοτέο Έργου: «Μελέτη αποτίμησης των
κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων των έργων
πολιτισμού»**

Δευτέρα 14 Απριλίου 2014

Περιεχόμενα

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
2	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΜΕΛΕΤΗΣ	5
3	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	6
	3.1 Καταγραφή της ελληνικής και διεθνούς εμπειρίας.....	6
	3.2 Καταγραφή και αξιολόγηση διαθέσιμων μεθόδων υπολογισμού επιπτώσεων	10
4	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	11
	4.1 Μοντέλο ανάλυσης δεδομένων – «Μοντέλο Εισροών – Εκροών».....	11
	4.2 Επιλογή Δείγματος Ανάλυσης	17
	4.3 Μεταβλητές μέτρησης επιπτώσεων.....	22
	4.4 Γεωγραφική εστίαση της ανάλυσης	27
	4.5 Μέση Ημερήσια Δαπάνη	28
5	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	29
	5.1 Ανάλυση και επεξεργασία αρχικού δείγματος έργων	29
	5.2 Ανάλυση και επεξεργασία διευρυμένου δείγματος έργων	41
	5.3 Ανάλυση και επεξεργασία του συνόλου των έργων του ΕΣΠΑ	47
	5.4 Συσχέτιση με τον τομέα του Τουρισμού	49
6	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	51
7	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	53

Σχήματα, Πίνακες, Εικόνες

Σχήμα 1: Κατηγορίες Κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων και η συσχέτιση τους	12
Σχήμα 2: Γενικός Πίνακας Εισροών Εκροών	14
Σχήμα 3: Παράδειγμα Πίνακα Εισροών - Εκροών.....	14
Σχήμα 4: Διαδικασία Επεξεργασίας Δεδομένων και Εξαγωγής Αποτελεσμάτων.....	29
Πίνακας 1: Διευρυμένο δείγμα έργων πολιτισμού	19
Πίνακας 2: Επενδύσεις ΕΣΠΑ ανά Περιφέρεια.....	21
Πίνακας 3: Ανάλυση Ημερήσιου Εξόδου ανά κατηγορία	28
Πίνακας 4: Οικονομικές Επιπτώσεις - Κάστρο Ιωαννίνων.....	31
Πίνακας 5: Οικονομικές Επιπτώσεις - Σπιναλόγκα	32
Πίνακας 6: Οικονομικές Επιπτώσεις – Μουσείο Διδυμοτείχου	33
Πίνακας 7: Οικονομικές Επιπτώσεις – Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.....	34
Πίνακας 8: Οικονομικές Επιπτώσεις - Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών	35
Πίνακας 9: Οικονομικές Επιπτώσεις - Αρχαία Μεσσήνη	36
Πίνακας 10: Οικονομικές Επιπτώσεις - Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου	37
Πίνακας 11: Οικονομικές Επιπτώσεις - Ανάκτορο Αιγών	38
Πίνακας 12: Οικονομικές Επιπτώσεις - Art Athina	39
Πίνακας 13: Οικονομικές Επιπτώσεις - Biennale	40
Πίνακας 14: Συντελεστές επιπτώσεων ανά έργο.....	41
Πίνακας 15: Συνολικές Επιπτώσεις ανά Περιφέρεια (1)	47
Πίνακας 16: Συνολικές Επιπτώσεις ανά Περιφέρεια (2)	48
Πίνακας 17: Επιπτώσεις ανά Περιφέρεια ανά έτος.....	48
Πίνακας 18: Άμεσες έμμεσες & επαγωγικές επιπτώσεις στον Τουρισμό ανά κατηγορία επιχείρησης.....	50
Εικόνα 1: Τμήμα Κάστρου Ιωαννίνων.....	31
Εικόνα 2: Σπιναλόγκα.....	32
Εικόνα 3: Μουσείο Διδυμοτείχου	33
Εικόνα 4: Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.....	34
Εικόνα 5: Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο	35
Εικόνα 6: Αρχαιολογικός Χώρος Μεσσήνης.....	36
Εικόνα 7: Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου.....	37
Εικόνα 8: Ανάκτορο Αιγών.....	38
Εικόνα 9: Εκδήλωση Art Athina	39
Εικόνα 10: Biennale Athens 2013.....	40

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γνωστό ότι οι διαδικασίες υλοποίησης έργων / δράσεων στον τομέα πολιτισμού που συγχρηματοδοτούνται από Ε.Π. του Ε.Σ.Π.Α., αλλά και η ίδια μετέπειτα λειτουργία των συγκεκριμένων έργων, έχουν σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις, σε μια σειρά από τους παραγωγικούς κλάδους της οικονομίας. Σύμφωνα με μελέτη του ΟΟΣΑ¹ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) ο πολιτιστικός τουρισμός είναι μία από τις μεγαλύτερες και ταχύτερα αναπτυσσόμενες παγκόσμιες τουριστικές αγορές. Ο Πολιτισμός αλλά και γενικότερα ο κλάδος των τεχνών, χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο για την προβολή και προώθηση ενός συγκεκριμένου προορισμού και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και ελκυστικότητάς του.

Η ίδια μελέτη συμπεραίνει ότι πολλές περιοχές στο κόσμο έχουν επενδύσει ενεργά στην ανάπτυξη υλικών και άυλων πολιτιστικών αγαθών με σκοπό την ανάπτυξη συγκριτικών πλεονεκτημάτων στην ολοένα και πιο ανταγωνιστική αγορά του διεθνούς Τουρισμού. Οι διαφορετικές πτυχές αλληλεξάρτησης αλλά και το επίπεδο του τοπικού πολιτιστικού αποτυπώματος μιας περιοχής είναι άρρηκτα δεμένο με το επίπεδο της οικονομική ανάπτυξη της.

Η παρούσα μελέτη εξετάζει και ποσοτικοποιεί τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις των έργων πολιτισμού στο πλαίσιο στην τοπική κοινωνία, με ιδιαίτερη έμφαση στον κλάδο του Τουρισμού. Στα επόμενα κεφάλαια παρουσιάζονται α) τα αντίστοιχα παραδείγματα μέτρησης σε έργα του πολιτισμού από την εγχώρια και ξένη αγορά καθώς και τα διαθέσιμα εργαλεία ανάλυσης β) η μεθοδολογία συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων γ) την αποτύπωση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

¹ The Impact of Culture on Tourism, OECD, 2009

2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η μελέτη αυτή υπόκειται στους περιορισμούς που αναπτύσσονται παρακάτω:

Η παρούσα μελέτη στηρίχθηκε τόσο σε πληροφορίες που παρείχε η Ειδική Υπηρεσία Πολιτισμού όσο και σε στοιχεία από άλλες πηγές όπου αναφέρονται (π.χ. έρευνα μέσω ερωτηματολογίων). Ο Σύμβουλος, πέραν των τυπικών ελέγχων που διενέργησε, θεώρησε τα δεδομένα που του παρασχέθηκαν ως ακριβή και δε φέρει καμία ευθύνη για οποιαδήποτε στοιχεία, παραδοχές ή εκτιμήσεις προερχόμενα από τις παραπάνω πηγές, οι οποίες θεωρήθηκαν σωστές και πλήρεις και δεν εκφέρεται γνώμη αναφορικά με την εγκυρότητα τους.

Οι παραδοχές για τις αλληλεξαρτήσεις των οικονομικών κλάδων προκύπτουν στη βάση τεκμηριωμένης ανάλυσης δημοσιευμένων στοιχείων της Eurostat και διευκρινίζεται ότι δεν πραγματοποιήθηκε ανεξάρτητη έρευνα για την επιβεβαίωση των ειδικών παραμέτρων της εφοδιαστικής αλυσίδας που αφορά τις επιμέρους οικονομικές δραστηριότητες που επηρεάζονται από τις επενδύσεις των έργων της μελέτης.

Κανένα σημείο της μελέτης δεν αποτελεί και δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελεί υπόσχεση ή δεσμευτική πρόβλεψη για το μέλλον. Τα δεδομένα που παρουσιάζονται στο παρόν εξαρτώνται από την υλοποίηση εύλογων παραδοχών και υποθέσεων εργασίας, αλλά και προϋποθέσεων που ακολουθούν την υλοποίηση του ΕΣΠΑ έως σήμερα. Η χρήση ή στήριξη στην παρούσα μελέτη από οποιοδήποτε μέρος και τυχόν αποφάσεις που βασίζονται σε αυτήν αποτελούν αποκλειστική υπευθυνότητα αυτών που χρησιμοποιούν τη μελέτη.

3 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Στο σημερινό πολύπλοκο και ασταθές οικονομικό κλίμα, οι τοπικές κοινότητες, οι επιχειρήσεις αλλά κυρίως οι δημόσιοι φορείς χρειάζονται ακριβείς οικονομικές πληροφορίες έτσι ώστε να είναι σε θέση να προβλέψουν τυχόν μελλοντικές αλλαγές. Όλοι ενδιαφερόμενοι φορείς (είτε δημόσιοι είτε ιδιωτικοί) αντιμετωπίζουν όλο και πιο δύσκολα ερωτήματα σχετικά με τις επιπτώσεις των οικονομικών αλλαγών στο σύνολο μιας περιοχής ενδιαφέροντος και ως εκ τούτου ολοένα και περισσότερο απαιτείται η πρόβλεψη και εκτίμηση των επιπτώσεων από αυτές τις αλλαγές σε συγκεκριμένους τομείς όπως η απασχόληση, το εισόδημα, τη κατανάλωση, η παραγωγή κτλ.

Τα διάφορα οικονομικά μοντέλα των επιπτώσεων μπορεί να υποστηρίξουν στη προσπάθεια αντιμετώπισης προβλημάτων που μπορεί να προκύψουν από συγκεκριμένες εξωγενής παρεμβάσεις ή να βοηθήσουν ώστε να εξαχθούν τα κατάλληλα συμπεράσματα ως προς τη πιθανή πορεία της τοπικής και υπερτοπικής κοινωνίας. Τα μοντέλα αυτά επικεντρώνονται στην απεικόνιση των οικονομικών δομών μιας περιοχής αποτυπώνοντας το βαθμό και τη μορφή αλληλεξαρτήσεων μεταξύ διαφόρων παραγωγικών κλάδων. Τα μοντέλα οικονομικών επιπτώσεων είναι η στατιστική ή μαθηματική απεικόνιση των σχέσεων μεταξύ διάφορων κλάδων της οικονομίας ή των συνεπειών μεταξύ μιας αρχικής επένδυσης και του παραγόμενου κοινωνικοοικονομικού αποτελέσματος σε έναν συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο.

3.1 Καταγραφή της ελληνικής και διεθνούς εμπειρίας

Σε διεθνές επίπεδο παρατηρείται μια πληθώρα από μελέτες κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων πολιτιστικών φορέων, επενδύσεων και εκδηλώσεων ενώ αντιθέτως σε εθνικό επίπεδο τα παραδείγματα λιγοστά. Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζονται κάποια ενδεικτικά παραδείγματα από παρόμοιες με την παρούσα μελέτη μετρήσεις σε:

A. Φορείς του πολιτισμού.

B. Λοιπούς Φορείς

A. Φορείς πολιτισμού

3.1.1 Κέντρο Τεχνών και Θεάματος, The Lincoln Center, Νέα Υόρκη

Το κέντρο τεχνών Lincoln στη Νέα Υόρκη είναι το μεγαλύτερο κέντρο παραστάσεων τέχνης στις Ηνωμένες Πολιτείες και ένα από τα πιο γνωστά κέντρα τεχνών στο κόσμο.

Σε σχετική μελέτη² κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων (Οκτώβριος

² *The Economic Role & Impact of Lincoln Center by the Economic Development Research Group, 2004*

2004) διαπίστωσε ότι η άμεση δαπάνη του κέντρου και των φορέων διαχείρισης του, ανέρχεται στα \$530 εκατ. το έτος συμπεριλαμβανομένου \$350 εκατ. για δαπάνες μισθοδοσίας.

Επιπλέον διαπιστώθηκε ότι οι άμεσες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται λόγω της λειτουργίας του κέντρου ανέρχονται στις 9.000 (μόνιμη ή εκ περιτροπής εργασία), ενώ σε επίπεδο πόλης το κέντρο ευθύνεται για δαπάνες πωλήσεων ύψους \$840 εκατ. και 5.800 θέσεις εργασίας.

Η σχετική μελέτη επιπτώσεων πραγματοποιήθηκε μετά από έρευνα πεδίου και συνέντευξης των επιχειρήσεων και χρηστών που εντάσσονται στο συγκρότημα του φορέα καθώς και με επιχειρήσεις και πολίτες της ευρύτερης περιοχής. Στη πορεία, τα συλλεχθέντα στοιχεία εφαρμόστηκαν στο μοντέλο οικονομικών επιπτώσεων RIMS II (Regional Input – Output Multiplier System), το οποίο αποτελεί ένα από τα επίσημα εργαλεία μέτρησης οικονομικών επιπτώσεων σε περιφερειακό επίπεδο. Το συγκεκριμένο μοντέλο στηρίζεται τόσο στο μοντέλο Εισροών – Εκροών όσο και στη μεθοδολογία παραγωγής πολλαπλασιαστών σύμφωνα με την μεθοδολογία της αντίστροφης μήτρας του Leontief (μεθοδολογία που εφαρμόζεται και στην παρούσα μελέτη - βλ. ενότητα 4.1.1).

3.1.2 Μουσείο Guggenheim, Μπιλμπάο

Ένα από τα πιο θαυμαστά έργα της σύγχρονης αρχιτεκτονικής, το **μουσείο μοντέρνας τέχνης Guggenheim** βρίσκεται σε μια βιομηχανική περιοχή του Μπιλμπάο, στην Ισπανία. Η πόλη που βρισκόταν για πολλά χρόνια σε μια έναν πολιτιστικό λήθαργο, αναζωογονήθηκε με την κατασκευή του μουσείου το 1997. Το κτίριο είναι κατασκευασμένο από ασβεστόλιθο, γυαλί, και χιλιάδες φύλλα τιτανίου και φιλοξενεί τη μεγαλύτερη γκαλερί του κόσμου, με 426 μέτρα μήκος και 98 μέτρα πλάτος. Το Μουσείο Guggenheim στο Bilbao είναι ίσως το πιο γνωστό κτίριο, αποτέλεσμα μιας συστηματικής καμπάνιας της τοπικής κυβέρνησης να χρησιμοποιήσει την αρχιτεκτονική για να μεταμορφώσει την οικονομία της πόλης από βαριά βιομηχανία με πολλή μόλυνση σε μια σύγχρονη οικονομία υπηρεσιών.

Από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του, (επηρεασμένο κυρίως από την αρχική αντίδραση της τοπικής κοινωνίας για την επένδυση των €100 εκατ. εν μέσω τοπικής οικονομικής κρίσης), το μουσείο ανέπτυξε ένα μοντέλο μέτρησης των οικονομικών επιπτώσεων στην ευρύτερη περιοχή. Το συγκεκριμένο μοντέλο μέτρησης των

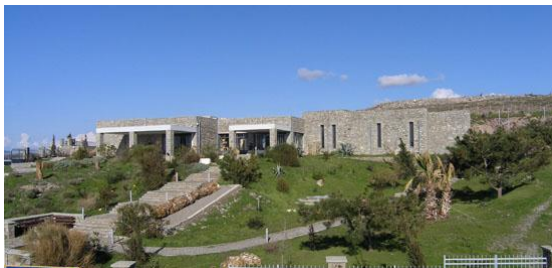
οικονομικών επιπτώσεων τηρείται σε ετήσια βάση έτσι ώστε να υπάρχει συνεχής αξιολόγηση ως προς τη συμβολή του μουσείου στην τοπική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Το συγκεκριμένο μοντέλο στηρίζεται στους ακόλουθους πυλώνες επεξεργασίας δεδομένων:

1. Συνεχής παρακολούθηση του προφίλ των επισκεπτών, η οποία περιλαμβάνει την διενέργεια πάνω από 4.000 συνεντεύξεων το χρόνο.
2. Την εφαρμογή των όσο πιο πρόσφατων πινάκων Εισροών – Εκροών όπως παρέχονται από τη στατιστική υπηρεσία της τοπικής περιφέρειας του Μπιλιμπάο, προκειμένου να ενημερώνονται σε συνεχόμενη βάση οι σχετικοί πολλαπλασιαστές οικονομικών επιπτώσεων

Σημειώνεται ότι από την έναρξη των εργασιών παρακολούθησης των οικονομικών επιπτώσεων, το Μουσείο στηρίζεται τόσο στο μοντέλο Εισροών – Εκροών όσο και στη μεθοδολογία παραγωγής πολλαπλασιαστών σύμφωνα με την μεθοδολογία της αντίστροφης μήτρας του Leontief (μεθοδολογία που εφαρμόζεται και στην παρούσα μελέτη - βλ. ενότητα 4.1.1).

Το 2008, εκδόθηκαν τα σχετικά αποτελέσματα τα οποία αποδεικνύουν για το συγκεκριμένο έτος το Μουσείο ευθύνονταν για €210 εκατ. σε άμεσα, έμμεσα και επαγωγικά (πολλαπλασιαστικά) οφέλη στην οικονομία και 4.196 θέσεις εργασίας.

3.1.3 Μουσείο φυσικής ιστορίας απολιθωμένου δάσους της Λέσβου

Το 1994 με το Ν. 2260/1994 ιδρύθηκε το Ν.Π.Ι.Δ. «Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου» με σκοπό τη μελέτη, ανάδειξη, προβολή και πρόσφορη αξιοποίηση του Απολιθωμένου Δάσους. Με αφορμή τη διενέργεια του τοπικού συνεδρίου το 2002 με αντικείμενο τα Φυσικά μνημεία και την

τοπική ανάπτυξη, παρουσιάστηκε μελέτη³ κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων του Μουσείου στην τοπική κοινωνία.

Η συγκεκριμένη μελέτη αποτύπωσε τις άμεσες επιπτώσεις στην τοπική και εθνική οικονομία, απασχόληση και τον τοπικό Τουρισμό αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα οικονομικά στοιχεία τόσο από τον ίδιο τον φορέα όσο και από τους λοιπούς διαθέσιμους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς οι οποίοι είναι σε άμεση οικονομική, πολιτιστική, ακαδημαϊκή και κοινωνική σχέση με το μουσείο. Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν διάφοροι δείκτες από προγενέστερες μελέτες για την αναγνώριση των έμμεσων επιπτώσεων. Η συγκεκριμένη μελέτη εφάρμοσε της θεωρία τη μεθοδολογία των δεικτών (βλ. ενότητα 4.1.1).

Πάραυτα η συγκεκριμένη μεθοδολογία δεν έλαβε υπόψη της τις πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις που δημιουργούνται στην τοπική και υπερτοπική κοινωνία με βάση τις αρχικές δαπάνες που δημιουργούνται από τια άμεσες και έμμεσες οικονομικές επιπτώσεις. Όπως

³ «Γεωτουρισμός: Μια επιλογή για τοπική βιώσιμη ανάπτυξη; η περίπτωση του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου», Σπιλάνης, Κατωτριάτου, 2002

αναλύεται στη πορεία (βλ. ενότητα 4.1), οι πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις αντιπροσωπεύουν αποτελέσματα στην περιφερειακή ή/και εθνική οικονομία που προέρχονται από διαδοχικούς γύρους των άμεσων και έμμεσων δαπανών. Οι άμεσες και έμμεσες δαπάνες αντικατοπτρίζουν το άμεσο οικονομικό σύστημα ενός φορέα, όπως το προσωπικό και οι προμηθευτές του ενώ οι πολλαπλασιαστικές δαπάνες τον ευρύτερο οικονομικό χώρο, δηλαδή τη συμβολή των νοικοκυριών.

B. Λοιποί Φορείς

3.1.4 Η επίδραση του Τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία

Το 2012 το ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) διενέργησε μελέτη για τις επιπτώσεις του Ελληνικού Τουρισμού στην Οικονομία. Τα αποτελέσματα της μελέτης ανέδειξαν ότι ο Τουρισμός για το έτος 2010 συνεισέφερε το 15,1% (ή €34,4 δισ.) του συνολικού ακαθάριστου προϊόντος της χώρας. Η άμεση επίδρασή του στο ΑΕΠ εκτιμάται σε €15,2 δισ. ενώ για κάθε 1.000 ευρώ τουριστική δαπάνη το ακαθάριστο προϊόν της ελληνικής οικονομίας αυξάνεται κατά 2.220 ευρώ υποδεικνύοντας και το τελικό αποτέλεσμα της μελέτης ως προς τον βασικό πολλαπλασιαστή αύξησης παραγόμενου προϊόντος. («Πολλαπλασιαστές Εισροών – Εκροών»).

Η συγκεκριμένη μελέτη στηρίχτηκε στη μεθοδολογία Εισροών – Εκροών, ενώ οι σχετικοί πολλαπλασιαστές παραγόμενου προϊόντος και απασχόλησης βασίστηκαν στην μεθοδολογία παραγωγής πολλαπλασιαστών σύμφωνα με την μεθοδολογία της αντίστροφης μήτρας του Leontief (μεθοδολογία που εφαρμόζεται και στην παρούσα μελέτη - βλ. ενότητα 4.1.1).

3.1.5 Άμεσα, Έμμεσα και Πολλαπλασιαστικά Οφέλη του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας – Σαν Ντιέγκο

Το 2007 η εταιρεία CB Richard Ellis (CBRE), πραγματοποίησε μελέτη για τα άμεσα, έμμεσα και πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τοπική και υπερτοπική κοινωνία από τη λειτουργία του πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας στο Σαν Ντιέγκο. Από τη μελέτη πρόεκυψε ότι το Πανεπιστήμιο ευθύνεται \$1.097 εκατ. σε άμεσες δαπάνες, \$2.053 εκατ. σε έμμεσες και \$4.022 εκατ. σε επαγωγικές, ενώ παράλληλα ευθύνεται για 34.229 θέσεις εργασίας για το οικονομικό έτος 2006-2007.

Η μελέτη στηρίζεται στη μεθοδολογία IMPLAN το οποίο αποτελεί μια παραλλαγή του μοντέλου Εισροών – Εκροών το οποίο αποτελεί ένα από τα επίσημα εργαλεία μέτρησης οικονομικών επιπτώσεων σε περιφερειακό επίπεδο. Το συγκεκριμένο μοντέλο στηρίζεται τόσο στο μοντέλο Εισροών – Εκροών όσο και στη μεθοδολογία παραγωγής πολλαπλασιαστών σύμφωνα με την μεθοδολογία της αντίστροφης μήτρας του Leontief (μεθοδολογία που εφαρμόζεται και στην παρούσα μελέτη - βλ. ενότητα 4.1.1).

3.2 Καταγραφή και αξιολόγηση διαθέσιμων μεθόδων υπολογισμού επιπτώσεων

Διεθνώς εφαρμόζονται διάφορες μεθοδολογικές προσεγγίσεις για την ποσοτική εκτίμηση των οικονομικών επιπτώσεων είτε λειτουργίας ενός φορέα είτε της υλοποίησης μιας επένδυσης / έργου. Οι προσεγγίσεις αυτές μπορούν να διακριθούν στις ακόλουθες βασικές κατηγορίες:

- 1. Έρευνα Πεδίου** κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος διενεργεί πρωτογενή έρευνα αναγνώρισης των αποτελεσμάτων εξαιτίας μιας μεμονωμένη οικονομικής πράξης, η της γενικότερης λειτουργίας ενός φορέα / επιχείρησης σε μια περιοχή
- 2. Ανάλυση μέσω υφιστάμενων δεικτών** κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος βασίζεται στη χρησιμοποίηση προγενέστερων στατιστικών στοιχείων (π.χ. για τα εισοδήματα ή την απασχόληση μιας περιοχής) ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας από παρεμφερή έργα, προκειμένου να εκτιμηθούν οι μελλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση μιας εξεταζόμενης επένδυσης.
- 3. Ανάλυση εισροών – εκροών** κατά την οποία πραγματοποιείται ανάλυση των δεδομένων, μέσω αποτύπωσης της αλληλεξάρτησης όλων των κλάδων της οικονομίας. Το μοντέλο εισροών – εκροών αποτυπώνει τον τρόπο με τον οποίο μια μεταβολή στη ζήτηση ενός αγαθού επηρεάζει την παραγωγή των λοιπών τομέων της οικονομίας. Από την επεξεργασία ενός πίνακα Εισροών – Εκροών είναι δυνατόν να εξαχθούν πολλαπλασιαστές οι οποίοι δίνουν μια εποπτική εικόνα του πως η υλοποίηση μιας επένδυσης και τις συσχετιζόμενες μεταβολές στη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών επιδρούν στην απασχόληση του συνόλου της οικονομίας.
- 4. Μακροοικονομικά Μοντέλα Γενικής Ισορροπίας** κατά το οποίο οι μεταβολές στην τελική ζήτηση αποτελούν το σημείο εκκίνησης της ανάλυσης, συνδέονται όμως με τις συναρτήσεις παραγωγής ανά κλάδο, στις οποίες ενσωματώνεται το κεφάλαιο, η ενέργεια, η απασχόληση και τα ενδιάμεσα αγαθά. Μέσω των εξισώσεων αυτών για κάθε μεταβολή της ζήτησης προσδιορίζεται μια νέα κατάσταση ισορροπίας της οικονομίας, και έτσι μπορούν να εξετασθούν μεταξύ άλλων οι επιπτώσεις συγκεκριμένων επενδύσεων στην οικονομία.
- 5. Υβριδικές προσεγγίσεις**, όπου συνήθως συνδυάζουν άνω του ενός εκ των προαναφερθέντων προσεγγίσεων

Στο πλαίσιο του παρόντος έργου ο Σύμβουλος εφάρμοσε μια Υβριδική Προσέγγιση ανάλυσης, μεταξύ με συνδυασμό πρωτογενούς έρευνας (έρευνα μέσω ερωτηματολογίων σε ενδεικτικούς φορείς του πολιτισμού) και εφαρμογής του μοντέλου Εισροών και Εκροών για την αποτύπωση των άμεσων έμμεσων και πολλαπλασιαστικών ωφελειών στην τοπική οικονομία από ένα έργο του πολιτισμού.

4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στις ακόλουθες ενότητες παραθέεται μεθοδολογία που εφαρμόστηκε για τη διαδικασία της μετρήσεως των οικονομικών επιπτώσεων καθώς και ο τρόπος με το οποίο διεξήχθη η συλλογή στοιχείων και δεδομένων.

4.1 Μοντέλο ανάλυσης δεδομένων – «Μοντέλο Εισροών – Εκροών»

Η παρούσα μελέτη βασίζεται στην μεθοδολογία του μοντέλου εισροών-εκροών (input-output model) το οποίο αποτελεί μία ποσοτική τεχνική των οικονομικών που μετράει τρεις ξεχωριστές, αλλά συνδεδεμένες μεταξύ τους κατηγορίες οικονομικών επιπτώσεων:

- Οι **άμεσες** επιπτώσεις περιλαμβάνουν το συνολικό οικονομικό αποτέλεσμα καθώς και την απασχόληση (αριθμό εργαζομένων) που παράγεται λόγω του έκαστου υπό εξέταση φορέα του πολιτισμού και του έργου που υλοποιήθηκε (ή υλοποιείται).
- Οι **έμμεσες** επιπτώσεις αναφέρονται στην απασχόληση και στο συνολικό οικονομικό αποτέλεσμα που παράγεται από τις άμεσα συνδεδεμένες επιχειρήσεις με τον υπό εξέταση φορέα και έργο του πολιτισμού
- Οι **πολλαπλασιαστικές** επιπτώσεις σε άλλους κλάδους οι οποίοι αντιπροσωπεύουν αποτελέσματα στην εθνική οικονομία που προέρχονται από διαδοχικούς γύρους δαπανών ως συνέπεια των άμεσων και έμμεσων επιδράσεων

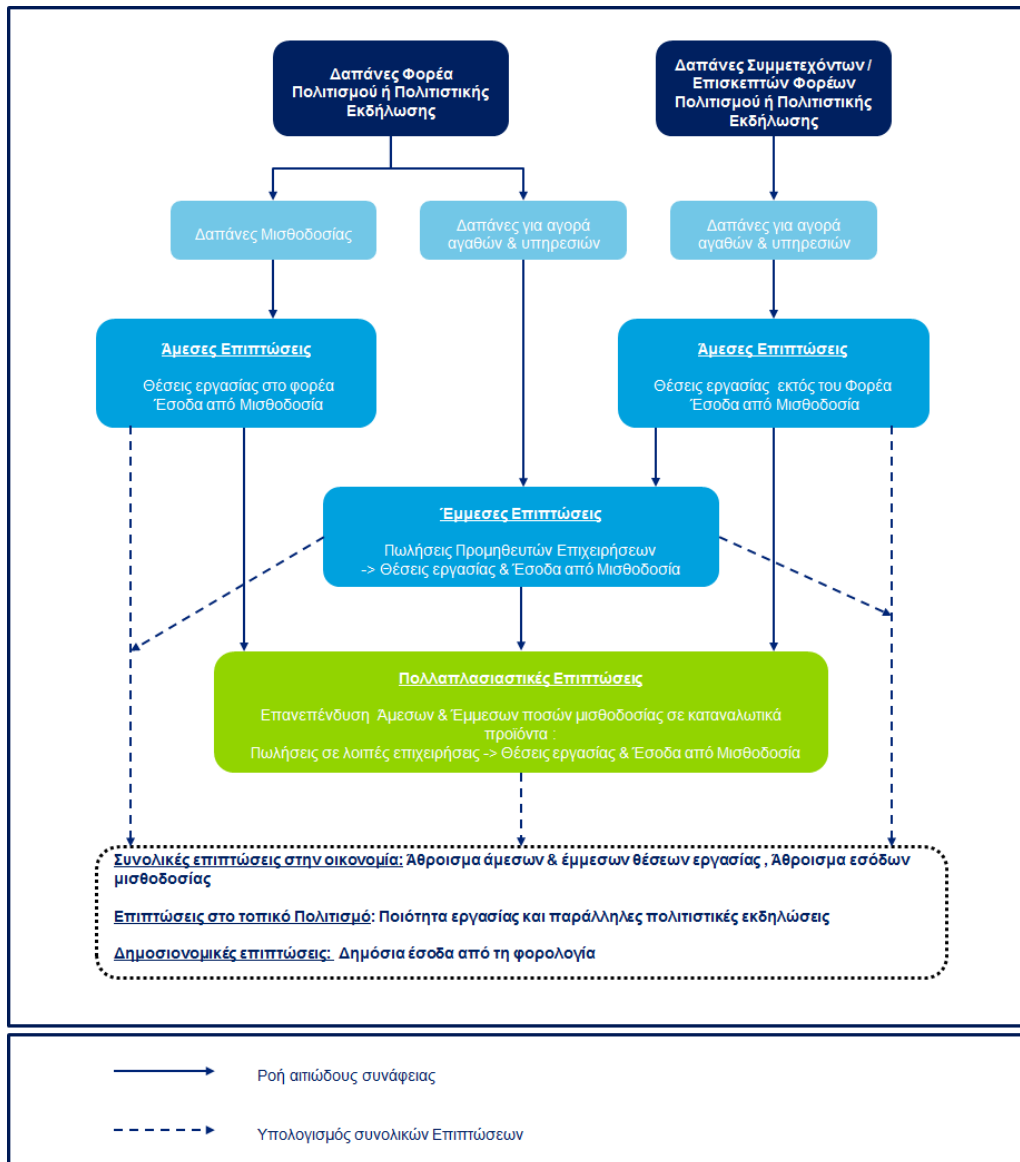
Οι δύο πρώτες κατηγορίες επιπτώσεων αντικατοπτρίζουν το οικονομικό σύστημα του εκάστοτε φορέα του πολιτισμού ενώ η τρίτη αντικατοπτρίζει τον ευρύτερο οικονομικό του χώρο. Το συνολικό οικονομικό αποτέλεσμα του εκάστοτε έργου πολιτισμού αποτελεί το άθροισμα των τριών παραπάνω κατηγοριών.

Ειδικότερα, με βάση τις τρεις άνω κατηγορίες επιπτώσεων, εξαιτίας ενός έργου πολιτισμού δημιουργούνται δαπάνες καταρχήν κατά τη διάρκεια υλοποίησης και αφετέρου κατά τη διάρκεια λειτουργίας του, τόσο στο άμεσο περιβάλλον του ίδιου του φορέα όσο και στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο γεωγραφικό ευρύτερο χώρο.

Η υλοποίηση επιφέρει έσοδα μισθοδοσίας (άμεσες επιπτώσεις) στο προσωπικό που προσλαμβάνεται για να φέρει εις πέρας τις εργασίες, δαπάνες οι οποίες με τη σειρά τους εισρέουν στο γενικότερο οικονομικό σύστημα, (πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις). Πέραν της μισθοδοσίας του προσωπικού που απασχολείται άμεσα στο φορέα για την υλοποίηση του έργου, μέρος των δαπανών διοχετεύονται σε τρίτους (εργολαβίες, αναθέσεις σε τρίτους – έμμεσες επιπτώσεις) οι οποίοι με τη σειρά τους δαπανούν μέρος των χρημάτων για τη διατήρηση / δημιουργία θέσεων εργασίας και μέρος για τη αγορά υλικών και υπηρεσιών. Παρόμοια, οι συγκεκριμένες δαπάνες εισρέουν στο σύστημα και παράγουν ένα επιπλέον όφελος στην εθνική οικονομία (πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις).

Κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του έργου, δημιουργούνται έσοδα από τη λειτουργία του φορέα αλλά και έσοδα στις επιχειρήσεις της ευρύτερης περιοχής εξαιτίας του της υλοποίησης του έργου (άμεσες επιπτώσεις). Τα συγκεκριμένα έσοδα μεταφράζονται σε δαπάνες μισθοδοσίας (άμεσες επιπτώσεις) αλλά και προμήθειες αγαθών και υπηρεσιών (έμμεσες επιπτώσεις). Οι δαπάνες μισθοδοσίας με τη σειρά τους εισρέουν στο οικονομικό σύστημα και παράγουν ένα πολλαπλασιαστικό όφελος, ενώ οι δαπάνες για προμήθειες και υλικά αποτελούν τις έμμεσες δαπάνες λειτουργίας του φορέα οι οποίες στη πορεία δημιουργούν ένα επιπλέον πολλαπλασιαστικό όφελος για την οικονομία. Η σχηματική απεικόνιση του μοντέλου εισροών – εκροών αποτυπώνεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

Σχήμα 1: Κατηγορίες Κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων και η συσχέτιση τους

Η μέθοδος εισροών – εκροών (E-E) αναφέρεται σε ένα θεώρημα του Leontief και αποτελεί μια προσαρμογή της νεοκλασικής θεωρίας γενικής ισορροπίας στην εμπειρική μελέτη της ποσοτικής αλληλεξάρτησης μεταξύ των οικονομικών δραστηριοτήτων μιας χώρας. Η μέθοδος E-E αποτελεί ένα σύστημα που καταγράφει, απεικονίζει, περιγράφει, αναλύει και ποσοτικοποιεί στον λεγόμενο Πίνακα Εισροών – Εκροών (Transaction Input – Output Table), τις διάφορες συναλλαγές δραστηριότητες και αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των διαφόρων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας που λαμβάνουν χώρα σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο, συνήθως ένα έτος, στην οικονομία μιας χώρας ή μιας περιφέρειας (X. Τζήμος 2006, «Η ανάλυση Δεδομένων στις Διακλαδικές Σχέσεις και Δομές της Ελληνικής Οικονομίας»).

Οι ροές των συναλλαγών μεταξύ των διαφόρων τομέων της οικονομίας περιγράφονται στον πίνακα ενδιάμεσης ανάλωσης, ο οποίος είναι ο πίνακας με τη σημαντικότερη πληροφορία. Οι γραμμές του πίνακα περιγράφουν τη διανομή του παραγόμενου προϊόντος κάθε τομέα-κλάδου προς τους υπόλοιπους τομείς-κλάδους του συστήματος (ενδιάμεση ζήτηση), ενώ οι στήλες περιγράφουν τη σύνθεση των παραγωγικών εισροών οι οποίες απαιτούνται για την παραγωγή του τελικού προϊόντος κάθε κλάδου από τους υπόλοιπους κλάδους του συστήματος (ενδιάμεση προσφορά).

Ο πίνακας E-E παρουσιάζει τις δαπάνες κάθε κλάδου οι οποίες προκύπτουν από τις ενδιάμεσες αγορές αγαθών, είτε από τον κλάδο ή τους άλλους κλάδους της οικονομίας, από τις εισαγωγές αγαθών από τον υπόλοιπο κόσμο και τις πληρωμές συντελεστών παραγωγής (μισθοί, ενοίκια κλπ). Επίσης παρουσιάζει τις πωλήσεις – έσοδα κάθε κλάδου, δηλαδή τις πωλήσεις αγαθών στους άλλους κλάδους της οικονομίας ως ενδιάμεσες εισροές και στην τελική ζήτηση (κατανάλωση νοικοκυριών, κατανάλωση δημοσίου τομέα, σχηματισμός κεφαλαίου και εξαγωγές). Οι διακλαδικές αυτές σχέσεις, η ροή δηλαδή αγαθών μεταξύ των διαφόρων κλάδων καθώς και η αλληλεξάρτησή τους, περιγράφονται μέσα από γραμμικές εξισώσεις που απεικονίζονται στον Πίνακα Εισροών – Εκροών.

Ένας τυπικός πίνακας εισροών-εκροών υποδιαιρείται κυρίως σε τρία τμήματα-πίνακες:

- Τμήμα I: πίνακας ενδιάμεσης ανάλωσης
- Τμήμα II: πίνακας τελικής ζήτησης
- Τμήμα III: πίνακας αρχικών εισροών

Υπάρχει και ένα τέταρτο τμήμα στο κάτω δεξιό μέρος του πίνακα, όπου καταχωρούνται οι αξίες που προσθέτουν οι καταναλωτές στο τελικό προϊόν. Για το τεταρτημόριο αυτό, του πίνακα πρωτογενών εισροών στην τελική ζήτηση, σπάνια υπάρχουν πληροφορίες.

Σχήμα 2: Γενικός Πίνακας Εισροών Εκροών

Εκροές \ Εισροές	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας	Ιδιωτική - Δημόσια Κατανάλωση	Ακαθάριστες Επενδύσεις Πάγιου Κεφαλαίου	Αποσβέσεις	Εξαγωγές	Σύνολο Ζήτησης
	Πρωτογενής Τομέας	Τμήμα I: Ενδιάμεση Ανάλωση			Τμήμα II: Τελική Ζήτηση			
Δευτερογενής Τομέας								
Τριτογενής Τομέας								
Αμοιβές Εργαζομένων	Τμήμα III: Αρχικών Εισροών			Τμήμα IV: Αρχικών Εισροών Τελικής Ζήτησης				
Φόροι Επιδότησεις								
Ανάλωση Κεφαλαίου								
Εισαγωγές								
Σύνολο Παραγωγής								

Οι γραμμές στους πίνακες I και II απεικονίζουν τις εκροές, ανά τομέα, των προϊόντων σε διάκριση μεταξύ ενδιάμεσης ανάλωσης και τελικής ζήτησης. Οι στήλες των πινάκων I και III δείχνουν τις εισροές ανά τομέα που διακρίνονται σε ενδιάμεσες και αρχικές εισροές. Το άθροισμα των χρηματικών ροών μίας γραμμής του Πίνακα αντιστοιχεί στο σύνολο της παραγωγής του τομέα που περιγράφεται από τη συγκεκριμένη γραμμή, είτε αυτή αναλώθηκε από άλλους τομείς για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών, είτε πήγε στην τελική κατανάλωση. Από την άλλη πλευρά, το άθροισμα των χρηματικών ροών μίας στήλης του Πίνακα δείχνει τις δαπάνες του τομέα που περιγράφεται από τη συγκεκριμένη στήλη, είτε αυτές διοχετεύονται σε ενδιάμεσες αγορές, είτε σε αρχικές εισροές – προστιθέμενη αξία και εισαγωγές. Το σύνολο της γραμμής κάθε τομέα ισούται με το σύνολο της στήλης του αντίστοιχου τομέα. Στο ακόλουθο ενδεικτικό παράδειγμα αποτυπώνεται

Ένα ενδεικτικό παράδειγμα Πίνακα Εισροών – Εκροών προκύπτει από το εγχειρίδιο χρήσης της σχετικής θεωρίας της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας και αφορά μια οικονομία με 3 γενικούς κλάδους ενδιάμεσης ανάλωσης (Αγροτική Παραγωγή, Βιομηχανία & Υπηρεσίες):

Σχήμα 3: Παράδειγμα Πίνακα Εισροών - Εκροών

Industries \ Industries	Industries			Final uses			Uses
	Agriculture	Industry	Service activities	Final consumption	Gross capital formation	Exports	
Agriculture	30.49	51.39	114.20	74.30	20.11	26.85	317.34
Industry	91.91	107.16	78.49	123.97	87.82	54.15	543.50
Service activities	87.60	131.45	102.31	296.73	77.07	44.00	739.17
Total	210.00	290.00	295.00	495.00	185.00	125.00	1600.00
Value added	90.00	210.00	405.00				705.00
Output	300.00	500.00	700.00				1500.00
Imports of similar products	17.34	43.50	39.17				100.00
Supply	317.34	543.50	739.17				1600.00

Ο επίσημος πίνακας Εισροών και Εκροών που χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες της μελέτης εκδίδεται από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία παραθέτεται στο παράρτημα του παρόντος και είναι διαθέσιμος στην διαδικτυακή σελίδα της Eurostat,

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/esa95_supply_use_input_tables/introduction. Σημειώνεται ότι ο τελευταίος διαθέσιμος πίνακας αφορά το έτος 2010.

Παραδοχές Μεθοδολογίας Πίνακα Εισροών – Εκροών

Η θεωρία της μεθοδολογίας ενός πίνακα Εισροών – Εκροών εφαρμόζει τις ακόλουθες παραδοχές:

1. Κάθε προϊόν ή ομάδα προϊόντων διατίθεται από μια βιομηχανία ή έναν παραγωγικό κλάδο. Έτσι, με βάση αυτή την υπόθεση συνεπάγεται ότι:
 - μόνο μια μέθοδος χρησιμοποιείται για την παραγωγή της ομάδας προϊόντων και
 - κάθε παραγωγικός κλάδος παράγει ένα μόνο προϊόν.
 - Κάθε παραγωγικός κλάδος χρησιμοποιεί το ίδιο επίπεδο τεχνολογίας
2. Το συνολικό αποτέλεσμα της διεξαγωγής διαφόρων τύπων παραγωγής είναι το άθροισμα των επί μέρους αποτελεσμάτων αποκλείοντας την ύπαρξη εξωτερικών οικονομιών.

4.1.1 Πολλαπλασιαστές Εισροών – Εκροών

Οι συνολικές επιπτώσεις που μπορεί να προκληθούν στην οικονομία από μια εξωγενή μεταβολή στην τελική ζήτηση για το προϊόν ενός κλάδου μπορούν να εκτιμηθούν από τους πολλαπλασιαστές Εισροών – Εκροών. Ο κάθε κλάδος έχει το δικό του πολλαπλασιαστή που εκφράζει τη συνολική μεταβολή στο εισόδημα και στο προϊόν της οικονομίας, η οποία προέρχεται από τη μεταβολή της τελικής ζήτησης κατά μια μονάδα. Η τιμή του εκάστοτε πολλαπλασιαστή προκύπτει από την επεξεργασία **του πίνακα εισροών και εκροών και τη χρήση της μεθόδου της αντίστροφης μήτρας⁴ του Leontief (I-A)⁻¹** και εκφράζεται με 2 διαφορετικούς τύπους:

A. Πολλαπλασιαστής εκροής τύπου I ή πολλαπλασιαστής έμμεσων επιπτώσεων:

Ο πολλαπλασιαστής τύπου I, εκτιμά την άμεση (direct) και έμμεση (indirect) αύξηση της παραγωγής σε όλους τους κλάδους της οικονομίας με βάση την αύξηση της τελικής ζήτησης ενός κλάδου κατά μία μονάδα. Στη προκειμένη περίπτωση η ζήτηση των νοικοκυριών αποτελεί μέρος της τελικής ζήτησης και είναι εξωγενής σε σχέση με τους υπόλοιπους παραγωγικούς κλάδους (ανοιχτό υπόδειγμα εισροών-εκροών).

⁴ Ο προσδιορισμός των άμεσων και έμμεσων μεταβολών αποτελεί ένα από τους κυριότερους στόχους της ανάλυσης εισροών εκροών. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται με την αντιστροφή μιας μήτρας που σχηματίζεται από την αφαίρεση της μήτρας των τεχνολογικών συντελεστών (A) από τη μοναδιαία μήτρα. Η μήτρα αυτή ονομάζεται αντίστροφη μήτρα Leontief ή μήτρα πολλαπλασιαστής. Τα στοιχεία της αντίστροφης μήτρας Leontief καλούνται συντελεστές αλληλεξάρτησης και δείχνουν τα συνολικά αποτελέσματα (άμεσα, έμμεσα και επαγωγικά), που προκαλεί στην οικονομία, η μεταβολή της τελικής ζήτησης κατά μία μονάδα. (Ρομπόλη, Μαρκάκη, Μιχαηλίδης, Διακλαδικές Σχέσεις στην Ελληνική Οικονομία, 2010).

B. Πολλαπλασιαστές εκροής τύπου II ή συνολικός πολλαπλασιαστής ή πολλαπλασιαστές επαγωγικών επιπτώσεων

Ο πολλαπλασιαστής τύπου II, ο οποίος εκτιμά την άμεση, έμμεση και επαγωγική (induced) αύξηση της παραγωγής σε όλους τους κλάδους της οικονομίας σε περίπτωση αύξησης της τελικής ζήτησης στην εκροή του εκάστοτε κλάδου κατά μία μονάδα. Στην περίπτωση αυτή ο κλάδος της τελικής κατανάλωσης των νοικοκυριών μετακινείται από την τελική ζήτηση και τοποθετείται μαζί με τους τεχνολογικά αλληλεξαρτώμενους κλάδους του πίνακα Εισροών-Εκροών (κλειστό υπόδειγμα εισροών-εκροών). Αναλυτικότερα, το εισόδημα που δημιουργείται από τη διαδικασία παραγωγής μιας επιπρόσθετης μονάδας για την τελική ζήτηση θα προκαλέσει περαιτέρω μεταβολές στη κατανάλωση, στην παραγωγή, στην απασχόληση, στο εισόδημα και στις υπόλοιπες πρωτογενείς εισροές και για μια σειρά διαδοχικών κύκλων.

Οι πλέον διαδεδομένοι πολλαπλασιαστές για την ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων ενός κλάδου στην οικονομία είναι οι:

- **Πολλαπλασιαστές παραγόμενου προϊόντος:** Δείχνει τη συνολική μεταβολή της παραγωγής της οικονομίας που απαιτείται για την ικανοποίηση της μεταβολής της τελικής ζήτησης κατά μια μονάδα του υπό εξέταση κλάδου / προϊόντος, όταν η τελική ζήτηση των υπολοίπων προϊόντων της οικονομίας παραμένει σταθερή.
- **Πολλαπλασιαστές εισοδήματος:** Ο πολλαπλασιαστής εισοδήματος εκτιμά την συνολική μεταβολή στο εισόδημα των νοικοκυριών που προέρχεται από μια μοναδιαία μεταβολή στη τελική ζήτηση για το προϊόν ενός κλάδου.
- **Πολλαπλασιαστές απασχόλησης:** Ο πολλαπλασιαστής απασχόλησης εκτιμά τη σχέση μεταξύ της μεταβολής της τελικής ζήτησης ενός συγκεκριμένου κλάδου και της απασχόλησης που απαιτείται για την εκπλήρωση της. Εκφράζεται σε φυσικές μονάδες (αριθμός απασχολούμενων ή ισοδύναμα ανθρωποέτη απασχόλησης ανά εκατ. €, και όχι σε αξίες δηλαδή κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος) και δείχνει την άμεση μεταβολή στον αριθμό των απασχολούμενων ενός κλάδου από τη μεταβολή κατά μία μονάδα της εκροής του συγκεκριμένου κλάδου.

Για τους σκοπούς της ανάλυσης των επιπτώσεων των έργων του πολιτισμού πραγματοποιήθηκε επεξεργασία του πίνακα Εισροών – Εκροών της Ελλάδας και υπολογίστηκαν οι πολλαπλασιαστές Τύπου I & II για τις τρεις ξεχωριστές κατηγορίες (Προϊόν, Εισόδημα και Απασχόληση). Οι σχετικοί πίνακες των πολλαπλασιαστών ανά κλάδο της οικονομίας παραθέτονται στο παράρτημα της παρούσας.

4.2 Επιλογή Δείγματος Ανάλυσης

Η διαδικασία ανάλυσης και επεξεργασίας των δεδομένων πραγματοποιήθηκε σε 3 φάσεις:

α) επιλογή δείγματος για την έρευνα πεδίου σε 10 επιλεγμένους φορείς του πολιτισμού προκειμένου να διεξαχθούν συμπεράσματα σε επίπεδο κατηγορίας έργου (π.χ. Μουσείο, Αρχαιολογικός χώρος κ.α.)

β) επιλογή δείγματος 27 έργων πολιτισμού προκειμένου να διεξαχθούν συμπεράσματα για τις επιπτώσεις των διαφορετικών τύπου έργων ανά περιφέρεια

γ) ανάλυση των συνολικών προϋπολογισμών των επενδύσεων στο τομέα του Πολιτισμού εντός του πλαισίου της 4^{ης} προγραμματικής περιόδου ανά περιφέρεια προκειμένου να διεξαχθούν συμπεράσματα για το σύνολο των έργων πολιτισμού της χώρας

A) Επιλογή αρχικού δείγματος έρευνας πεδίου

Η επιλογή του δείγματος των υπό εξέταση φορέων, πραγματοποιήθηκε σε συμφωνία με την Ειδική Υπηρεσία Τομέα Πολιτισμού (ΕΥΤΟΠ) και αφορά εκπροσώπους κρατικών υπηρεσιών ή τοπικών και περιφερειακών αυτοδιοικήτων φορέων ή τοπικών πολιτιστικών φορέων (περιφερειακές υπηρεσίες ΥΠ.ΠΟ, Περιφέρειες, Δήμοι, επιμελητήρια, εμπορικοί σύλλογοι, τουριστικοί φορείς, πολιτιστικοί σύλλογοι κ.α.)

Το δείγμα αποτελείται από δέκα (10) έργα πολιτισμού, συνολικού Π/Υ €24,4 εκατ., διαιρεμένα ως εξής:

1. Τέσσερα (4) σε αρχαιολογικούς χώρους ή επισκέψιμα μνημεία, περιλαμβάνοντας δυο (2) χώρους μεγάλης επισκεψιμότητας και δυο (2) χαμηλής ή μέτριας επισκεψιμότητας. Σε κάθε μια από τις κατηγορίες αυτές θα περιλαμβάνεται ένας χώρος ή μνημείο σε αστικό περιβάλλον και ένας χώρος σε περιαστικό περιβάλλον. Οι χώροι που επιλέχθηκαν στη συγκεκριμένη κατηγορία είναι οι ακόλουθοι:

- Βεργίνα (Κεντρική Μακεδονία) – Π/Υ € 6,2 εκατ.
- Σπιναλόγκα (Κρήτη) – Π/Υ 1,7 εκατ.
- Αρχαία Μεσσήνη (Πελοπόννησος) – Π/Υ €2,6 εκατ.
- Κάστρο Ιωαννίνων (Ηπείρος) – Π/Υ €2,1 εκατ.

2. Τέσσερα (4) έργα σε μουσεία εκ των οποίων τα δύο (2) είναι μεγάλης επισκεψιμότητας και δύο (2) μέτριας ή χαμηλής επισκεψιμότητας. Σε κάθε μια από τις κατηγορίες αυτές θα περιλαμβάνεται ένας χώρος ή μνημείο σε αστικό περιβάλλον και ένας χώρος σε περιαστικό περιβάλλον. Τα μουσεία που επιλέχθηκαν στη συγκεκριμένη κατηγορία είναι τα ακόλουθα:

- Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης (Κεντρική Μακεδονία). – Π/Υ €1,3 εκατ.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου (Κρήτη) – Π/Υ €6,4 εκατ.
- Βυζαντινό - Χριστιανικό Μουσείο Αθήνας (Αττική) – Π/Υ €1,8 εκατ.
- Μουσείο Διδυμοτείχου (Ανατολική Μακεδονία - Θράκη) – €1,4 εκατ.

3. Δύο (2) έργα τα οποία αφορούν εκδηλώσεις σύγχρονου πολιτισμού. Οι εκδηλώσεις που επιλέχθηκαν στη συγκεκριμένη κατηγορία είναι οι ακόλουθες:

- Art Athina – Π/Υ €0,5 εκατ.
- Bienalle – Π/Υ €0,5 εκατ.

Για τους σκοπούς της συλλογής στοιχείων ο σύμβουλος συνέταξε σχετικό ερωτηματολόγιο, το οποίο περιείχε μια σειρά από ερωτήματα επί των γενικότερων χαρακτηριστικών και ποσοτικών μεγεθών:

1. του έργου που υλοποιήθηκε ή βρίσκεται στη διαδικασία υλοποίησης (π.χ. ύψος Π/Υ, Περιφερειακή κατανομή, είδος έργου ή φορέα υλοποίησης κ.α.)
2. της λειτουργίας του υπό εξέταση φορέα (π.χ. αριθμός προσωπικού που απασχολείται στο φορέα ανεξάρτητα από την υλοποίηση του έργου, έσοδα από τη λειτουργία του φορέα κ.α.)
3. της μελλοντικής λειτουργίας του έργου ως μέρος της γενικότερης λειτουργίας του φορέα (π.χ. ποσοστά εσόδων εξόδων του φορέα ως απόρροια λειτουργίας του έργου, ποσοστό αύξησης των επισκεπτών ως απόρροια υλοποίησης του έργου κ.α.).

Οι μεταβλητές και τα δεδομένα που ζητήθηκαν εντός του ερωτηματολογίου παρουσιάζονται αναλυτικά στην Ενότητα 4.3.

B) Επιλογή διευρυμένου δείγματος

Για τους σκοπούς της εξέτασης των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων των έργων του πολιτισμού σε επίπεδο περιφέρειας σε συνεργασία με την ΕΥΤΟΠ συλλέχθηκαν στοιχεία για 27 αντιπροσωπευτικά έργα (1- 3 έργα ανά Περιφέρεια) συνολικού Π/Υ €67,8 εκατ.. Το διευρυμένο αυτό δείγμα περιελάμβανε τα ακόλουθα έργα:

Πίνακας 1: Διευρυμένο δείγμα έργων πολιτισμού

Φορέας	Έργο	Περιφέρεια	Πόλη / Περιοχή	Π/Υ (Χωρίς ΦΠΑ)
ΙΘ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	Νέο μουσείο Αλεξανδρούπολης	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Αλεξανδρούπολη	3.651.861
15η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων	Στερέωση και διαμόρφωση του βυζαντινού τείχους της Κομοτηνής	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Κομοτηνή	950.000
Διεύθυνση αναστήλωσης βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων	Αποκατάσταση Καθολικού Μονής Δαφνίου	Αττική	Αθήνα	2.598.554
ΥΠΠΟΤ 14η ΕΒΑ	Αποκατάσταση Μνημείων Κάστρου Μυτιλήνης	Βόρειο Αιγαίο	Μυτιλήνη	2.175.500
ΚΑ' ΕΠΚΑ	Αποκατάσταση συντήρηση και ανάδειξη του Ευπαλίνειου υδραγωγείου στο Πυθαγόρειο Σάμου	Βόρειο Αιγαίο	Σάμος	4.814.802
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΗΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΩΛΕΝΗΣ	Έργο Προστασίας και Ανάδειξης του Αρχαιολογικού Χώρου Αρχαίας Ολυμπίας (2 έργα)	Δυτική Ελλάδα	Ολύμπια	1.310.656
Ζ' ΕΠΚΑ (ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ)	Αποκατάσταση βορειότερων τμημάτων μακρών πλευρών ναού Επικουρίου Απόλλωνα Βασσών	Δυτική Ελλάδα	Ανδρίτσαινα	2.909.596
16η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων	Εσωτερικές Διαρρυθμίσεις για την λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση των χώρων του Βυζαντινού Μουσείου Καστοριάς	Δυτική Μακεδονία	Καστοριά	1.579.920
17η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων	Ανάδειξη Μνημείων και Αρχαιολογικών Χώρων Δυτικής Μακεδονίας-Στερέωση Κάστρου Σερβίων	Δυτική Μακεδονία	Κοζάνη	809.148
ΙΒ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	Προστασία, αποκατάσταση, ανάδειξη του αρχαίου θεάτρου και των μνημείων του ιερού της Δωδώνης	Ήπειρος	Δωδώνη	3.616.229
ΛΓ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	Αποκατάσταση και ανάδειξη ρωμαϊκών και παλαιοχριστιανικών μνημείων Νικόπολης (Α' φάση)	Ήπειρος	Πρέβεζα	2.281.009
ΙΓ' ΕΠΚΑ (ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ) Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ	Θεσσαλία	Βόλος	689.625
ΙΕ ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	Συντήρηση-Αποκατάσταση και Ανάδειξη Αρχαίου Θεάτρου Λάρισας	Θεσσαλία	Λάρισα	2.705.278

Φορέας	Έργο	Περιφέρεια	Πόλη / Περιοχή	Π/Υ (Χωρίς ΦΠΑ)
ΙΕ ΕΠΚΑ	Προμήθεια, μεταφορά κι εγκατάσταση μουσειακών προθηκών και λοιπών μουσειακών κατασκευών του εκθεσιακού χώρου του Διαχρονικού Μουσείου της Λάρισας	Θεσσαλία	Λάρισα	1.600.904
Η' ΕΠΚΑ	Εκσυγχρονισμός και Επανεκθεση αρχαιολογικού μουσείου Κέρκυρας	Ιόνιοι Νήσοι	Δήμος Κερκυραίων Νομού Κερκύρας	4.221.924
21η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΝΕΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΜΕΤΡΙΚΟΥ ΤΕΙΧΟΥΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	Ιόνιοι Νήσοι	Δήμος Κερκυραίων Νομού Κερκύρας	1.467.583
21η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	Επισκευή και δημιουργία Αρχαιολογικής Συλλογής Σάμης και έκθεση ψηφιδωτών	Ιόνιοι Νήσοι	Κεφαλονιά	901.520
11η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων	Αποκατάσταση Παλαιάς Μητρόπολης Βέροιας	Κεντρική Μακεδονία	Βέροια	3.150.000
ΚΕ' ΕΠΚΑ	Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων	Κρήτη	Δήμος Χανίων Νομού Χανίων	14.621.951
13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων	Ανάδειξη Οχυρής Νησίδας Σπιναλόγκας (Β φάση)	Κρήτη	Νομός Λασιθίου	1.711.927
Επιστημονική Επιτροπή (Ε.Ε.) παρακολούθησης έργων στα Μνημεία της Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου	Αποκατάσταση ετοιμόρροπων και επικίνδυνων τμημάτων του παλατιού του Μεγάλου Μάγιστρου στη Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου	Νότιο Αιγαίο	Ρόδος	1.400.000
Δ' ΕΠΚΑ (ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ)	Εκσυγχρονισμός Αρχαιολογικού Μουσείου Άργους	Πελοπόννησος	Άργος-Μυκήνες	3.391.134
25η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων	Ανάδειξη Κάστρου Καρύταινας	Πελοπόννησος	Αρκαδία-Καρύταινα	1.174.000
ΛΗ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	Ολοκλήρωση αποκατάστασης και ανάδειξης μνημείων Αρχαίας Μεσσήνης	Πελοπόννησος	Μεσσηνία	1.926.400
ΥΠΠΟΤ - 23Η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	ΕΠΑΝΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ – ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ – ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΗΒΩΝ	Στερεά Ελλάδα	Θήβα	1.421.282
23η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	Οργάνωση της μόνιμης έκθεσης προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων -Μουσείο Αρέθουσας	Στερεά Ελλάδα	Χαλκίδα	155.450
23η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	Αποκατάσταση και μετατροπή σε επισκέψιμο χώρο των υπογείων στοών των βορεινής πτέρυγας Ι.Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας	Στερεά Ελλάδα	Διστόμου Αράχovas Αντίκυρας	- - 548.480

Γ) Επιλογή συνολικών δαπανών ΕΣΠΑ ανά περιφέρεια

Για τους σκοπούς της εξέτασης των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων των έργων πολιτισμού σε επίπεδο χώρας και συνολικού προγράμματος ΕΣΠΑ συλλέχθηκαν στοιχεία για τους προϋπολογισμούς των έργων του πολιτισμού σε επίπεδο περιφέρειας. Η συνολική εικόνα ανά περιφέρεια σε επίπεδο συνολικού προγράμματος αποτυπώνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 2: Επενδύσεις ΕΣΠΑ ανά Περιφέρεια

Περιφέρεια	Συνολικές Επενδύσεις ανά Περιφέρεια (€)
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	16.916.374
Αττική	172.189.618
Βόρειο Αιγαίο	19.710.312
Δυτική Ελλάδα	15.798.720
Δυτική Μακεδονία	10.370.221
Ήπειρος	13.490.000
Θεσσαλία	13.510.544
Ιόνιοι Νήσοι	17.149.567
Κεντρική Μακεδονία	105.762.383
Κρήτη	26.302.933
Νότιο Αιγαίο	31.724.638
Πελοπόννησος	47.662.362
Στερεά Ελλάδα	24.874.311
Σύνολο	515.461.983

4.3 Μεταβλητές μέτρησης επιπτώσεων

Οι κύριες μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν (είτε μέσω συλλογής δεδομένων από ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν στο δείγμα των φορέων, είτε μέσω της χρησιμοποίησης ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων / δεικτών από τη στατιστική βάση του συμβούλου), προκειμένου να υπολογιστούν σύμφωνα με το μοντέλο Εισροών – Εκροών οι επιπτώσεις των συγκεκριμένων έργων, χωρίζονται σε 3 υποενοότητες:

- Γενικές πληροφορίες της εγκατάστασης και του εκτελεσθέντος έργου
- Επιπτώσεις από τη περίοδο εκτέλεσης του έργου
- Επιπτώσεις από τη περίοδο λειτουργίας του έργου

Οι συγκεκριμένες επιπτώσεις ανά κατηγορία και χρονολογική φάση του έργου εκφράζονται σε συνολικές θέσεις εργασίας και συνολικές δαπάνες (πωλήσεις) που πραγματοποιούνται με αφορμή τη δραστηριότητα του εκάστοτε έργου.

Ο ανώτερος οικονομικός και πολιτιστικός κύκλος για το εκάστοτε υπό αξιολόγηση έργο, οριοθετεί και τις αντίστοιχες μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διαδικασία της ανάλυσης των επιπτώσεων των έργων. Πιο συγκεκριμένα εξετάστηκαν:

A. Γενικές πληροφορίες

Η πρώτη κατηγορία μεταβλητών αφορά τις γενικές πληροφορίες για τον φορέα υλοποίησης (Χώρος / Μουσείο / Μνημείο), αλλά και τις γενικές πληροφορίες του έργου που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠ ΕΣΠΑ. Οι γενικές πληροφορίες δίνουν αρχικά τη δυνατότητα προσδιορισμού των κατηγοριών που θα οριστούν στο πλαίσιο της ανάπτυξης του μοντέλου αξιολόγησης του συνόλου των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ, ενώ παράλληλα ορίζουν και τη περιοχή ενδιαφέροντος του εκάστοτε φορέα / πράξης.

Οι Γενικές πληροφορίες περιλαμβάνουν:

1. Την τοποθεσία του φορέα
2. Το είδος του Φορέα
3. Το μέγεθος του έργου (Π/Υ, αριθμός υφιστάμενου ή νέου προσωπικό που απασχολήθηκε στο έργο κτλ).

B. Μεταβλητές περιόδου εκτέλεσης του έργου

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου χωρίζονται σε Άμεσες, Έμμεσες και Επαγωγικές (πολλαπλασιαστικές) επί των συνολικών θέσεων εργασίας που προστέθηκαν ή των συνολικών πωλήσεων που δημιουργήθηκαν με αφορμή την εκτέλεση του έργου.

Για τον υπολογισμό των άμεσων, έμμεσων και επαγωγικών επιπτώσεων κατά τη περίοδο

της υλοποίησης / κατασκευής του έργου εξετάζονται οι ακόλουθες μεταβλητές:

- **Αριθμός προσωπικού που απασχολήθηκε στο έργο (υφιστάμενο ή νέες προσλήψεις).**

Ο αριθμός του προσωπικού που απασχολήθηκε προσδιορίζει τις άμεσες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται (ισοδύναμες θέσεις πλήρους απασχόλησης) για τις ανάγκες εκτέλεσης του έργου και προσμετρούνται στις συνολικές θέσεις εργασίας που δημιουργούνται με αφορμή το έργο. Επιπλέον, ο αριθμός των άμεσων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται, χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των πολλαπλασιαστικών επιπτώσεων στις συνολικές θέσεις εργασίας που προκύπτουν από την εκτέλεση και λειτουργία του έργου.

- **Δαπάνες μισθοδοσίας υφιστάμενου προσωπικού του φορέα για τους σκοπούς της εκτέλεσης του εκάστοτε έργου.**

Οι δαπάνες για τις ανάγκες μισθοδοσίας του προσωπικού προσδιορίζουν μέρος των συνολικών δαπανών που πρόκειται να επαν-επενδυθούν στην οικονομία μέσω της ιδιωτικής κατανάλωσης.

- **Δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες τρίτων για τους σκοπούς της εκτέλεσης του εκάστοτε έργου.**

Οι δαπάνες για τη προμήθεια υπηρεσιών ή αγαθών προς τον ανάδοχο ή αναδόχους των υπό εξέταση έργων πολιτισμού, προσμετρούνται στις συνολικές άμεσες δαπάνες (πωλήσεις) του μοντέλου, οι οποίες με τη σειρά τους δημιουργούν έμμεσες επιπτώσεις στις συνολικές θέσεις εργασίας του έργου (δημιουργία θέσεων εργασίας στον εκάστοτε ανάδοχο). Επιπλέον, οι συγκεκριμένες θέσεις εργασίας έχουν πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις στην οικονομία, δεδομένης της επαν-επένδυσης των εσόδων μισθοδοσίας.

- **Χαρακτηριστικά προσωπικού που απασχολήθηκε στο έργο**

Εντός του μοντέλου αξιολόγησης των επιπτώσεων εξετάζονται διάφορα χαρακτηριστικά του προσωπικού που απασχολήθηκε στο έργο όπως η **ηλικία, το φύλλο, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο τους**. Ο σκοπός της συγκεκριμένης ανάλυσης πραγματοποιείται για την όσο το δυνατό καλύτερη εκτίμηση του ποσοστού επανεπένδυσης των εισοδημάτων στην οικονομία (επαγωγικές επιπτώσεις).

- **Τόπος προέλευσης προσωπικού**

Για τις ανάγκες προσδιορισμού των επαγωγικών επιπτώσεων εξετάζεται ο τόπος

κατοικίας του προσωπικού που απασχολείται κατά την εκτέλεση του έργου. Σε περίπτωση που το προσωπικό που απασχολείται στο έργο διανέμει εκτός της περιοχής ενδιαφέροντος τότε οι επαγωγικές επιπτώσεις είναι κατά το αντίστοιχο ποσοστό μειωμένες.

Γ. Μεταβλητές περιόδου λειτουργίας του έργου

Για τον υπολογισμό των άμεσων, έμμεσων και επαγωγικών επιπτώσεων κατά τη περίοδο της υλοποίησης του έργου εξετάζονται οι ακόλουθες μεταβλητές (Σημειώνεται ότι οι συγκεκριμένες μεταβλητές δεν υπολογίζονται στο σύνολο τους, αλλά ως ποσοστό συνδεδεμένο με την επιπρόσθετη επίπτωση που δημιουργεί το έργο στην περιοχή ενδιαφέροντος):

➤ Λειτουργικά έξοδα εγκατάστασης (Χώρος / Μουσείο / Μνημείο)

Για τις ανάγκες προσδιορισμού των άμεσων επιπτώσεων από τη λειτουργία του έργου εξετάζονται τα ποσά μισθοδοσίας και τα ποσά προμηθειών υπηρεσιών και αγαθών που δαπανούνται από το φορέα. Τα ποσά μισθοδοσίας προσμετρούνται στις επαγωγικές επιπτώσεις του έργου, ενώ τα ποσά προμηθειών προσμετρούνται στις συνολικές έμμεσες επιπτώσεις από τη λειτουργία του φορέα.

➤ Αριθμός εργαζομένων που απασχολείται στο φορέα (Χώρος / Μουσείο / Μνημείο)

Για τις ανάγκες προσδιορισμού των άμεσων επιπτώσεων στις θέσεις εργασίας που δημιουργούνται από τη λειτουργία του έργου εξετάζεται ο αριθμός των θέσεων εργασίας που απαιτούνται για τη λειτουργία του έργου.

➤ Χαρακτηριστικά προσωπικού που απασχολείται για τις ανάγκες του έργου

Εντός του μοντέλου αξιολόγησης των επιπτώσεων εξετάζονται διάφορα χαρακτηριστικά του προσωπικού που απασχολείται στο έργο όπως η **ηλικία, το φύλλο, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο τους**. Ο σκοπός της συγκεκριμένης ανάλυσης πραγματοποιείται για την όσο το δυνατό καλύτερη εκτίμηση του ποσοστού επανεπένδυσης των εισοδημάτων στην οικονομία (επαγωγικές επιπτώσεις).

➤ Συμβατική σχέση εργασίας προσωπικού

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί ορθή απεικόνιση των επαγωγικών δαπανών που επανεπενδύει στην οικονομία το προσωπικό που απασχολείται στο έργο, εξετάζεται η συμβατική σχέση εργασίας τους με το φορέα (Μόνιμο / Αορίστου Χρόνου, Εποχιακό / Σύμβαση Ορισμένου Χρόνου, Πρακτική Άσκηση / Μαθητεία). Η κάθε διαφορετική

περίπτωση εισοδήματος εξετάζεται διαφορετικά ως προς τα ποσά που επανεπενδύονται άμεσα και έμμεσα στην οικονομία.

➤ **Τόπος προέλευσης προσωπικού**

Για τις ανάγκες προσδιορισμού των επαγωγικών επιπτώσεων εξετάζεται ο τόπος κατοικίας του προσωπικού που απασχολείται στο έργο. Σε περίπτωση που το προσωπικό που απασχολείται στο έργο διανέμει εκτός της περιοχής ενδιαφέροντος τότε οι επαγωγικές επιπτώσεις είναι κατά το αντίστοιχο ποσοστό μειωμένες.

➤ **Αριθμός προσωπικού εγκατάστασης**

Για τις ανάγκες προσδιορισμού των άμεσων επιπτώσεων στις θέσεις εργασίας που δημιουργούνται από τη λειτουργία του έργου εξετάζεται ο αριθμός των υφιστάμενων εργαζομένων του φορέα. Ο συγκεκριμένος αριθμός λειτουργεί συγκριτικά με άλλες μεταβλητές, με απώτερο σκοπό η οριοθέτηση της επιπρόσθετης επίπτωσης της λειτουργίας του έργου στο φορέα που το φιλοξενεί (Χώρος / Μουσείο / Μνημείο).

➤ **Χαρακτηριστικά και ποσοτικά μεγέθη επισκεπτών του έργου**

Για τον υπολογισμό των έμμεσων οικονομικών επιπτώσεων στη τοπική κοινωνία, εξετάζεται τόσο ο αριθμός των επισκεπτών όσο και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους, όπως η γεωγραφική προέλευση τους αλλά και η κατηγορία τους (μεμονωμένες επισκέψεις ή μέσω οργανωμένων γκρουπ).

➤ **Αριθμός επισκεπτών**

Για τον υπολογισμό των άμεσων, έμμεσων και επαγωγικών επιπτώσεων στην ευρύτερη περιοχή προσμετράτε ο αριθμός επισκεπτών της υπό μελέτης εγκατάστασης. Ο αριθμός επισκεπτών στην εκάστοτε εγκατάσταση σε συνδυασμό με τις περαιτέρω μετρήσεις σε άλλες μεταβλητές (όπως π.χ. της επιπρόσθετης επισκεψιμότητας λόγω του έργου) θα υποδείξει το ποσοστό της οικονομικής επίπτωσης από την λειτουργία του έργου. Οι κλάδοι των επιχειρήσεων που προσμετρούνται στο μοντέλο αξιολόγησης και στους οποίους εφαρμόζεται ο αριθμός των επισκεπτών είναι οι ακόλουθοι:

- Διαμονή
- Εστίαση & Αναψυχή
- Μεταφορές (μεταφορές τοπικού χαρακτήρα)
- Λιανικό εμπόριο

➤ **Έσοδα Εγκατάστασης**

Η εκάστοτε εγκατάσταση (Χώρος / Μουσείο / Μνημείο) είναι πιθανό να αντλεί έσοδα

από τη πώληση εισιτηρίων, τη ενοικίαση αιθουσών για εκδηλώσεις, τη μίσθωση χώρων (π.χ. αναψυκτήριο, κυλικείο), ή την είσπραξη διαφόρων τελών. Τα συγκεκριμένα έσοδα εξετάζονται για τη χρονική περίοδο πριν και μετά την εκτέλεση του έργου, προκειμένου να προσδιοριστούν οι επιπρόσθετες οικονομικές επιπτώσεις στην οικονομία από τη λειτουργία του έργου. Για τις περιπτώσεις όπου η εκτέλεση του έργου βρίσκεται σε εξέλιξη ή αναμένεται να ξεκινήσει, τότε προσμετράτε η άποψη των εμπλεκόμενων φορέων για τις αναμενόμενες επιπτώσεις κατά τη περίοδο της λειτουργίας του.

➤ **Επισκεψιμότητα & έσοδα επιχειρήσεων ευρύτερης περιοχής**

Η λειτουργία του έργου αναμένεται να επιφέρει επιπτώσεις στην επισκεψιμότητα της ευρύτερης περιοχής και κατ' επέκταση στα έσοδα των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή. Ως εκ τούτου εξετάζεται το ποσοστό της μεταβολής του αριθμού των επισκεπτών πριν και μετά την έναρξη της λειτουργίας του. Η τυχόν αύξηση της επισκεψιμότητας έχει άμεσα αποτελέσματα στις δαπάνες των επιχειρήσεων της περιοχής οι οποίες με τη σειρά τους μεταφράζονται σε έμμεσες και επαγωγικές επιπτώσεις για την τοπική οικονομία.

Για τις ανάγκες προσδιορισμού των άμεσων και έμμεσων επιπτώσεων από τη λειτουργία τους έργου, εξετάζονται τα έσοδα των επιχειρήσεων της ευρύτερης περιοχής που προκύπτουν από τους επισκέπτες / χρήστες του έργου. Τα συγκεκριμένα έσοδα αφορούν για παράδειγμα τα έσοδα ξενοδοχείων, τα έσοδα των εμπορικών καταστημάτων, τα έσοδα των εστιατορίων κ.α. τα οποία μεταφράζονται σε θέσεις εργασίας και έσοδα μισθοδοσίας μέρος των οποίων, επανεπενδύεται με τη σειρά τους στην ευρύτερη οικονομία (επαγωγικές επιπτώσεις). Επιπλέον οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις δημιουργούν μέσω των αγορών τους από τους προμηθευτές τους, νέες πωλήσεις, θέσεις εργασίας και έσοδα μισθοδοσίας στην ευρύτερη οικονομία.

➤ **Αξίες και χρήσεις Γής**

Για τις ανάγκες προσδιορισμού των επιπτώσεων στην οικονομία εξετάζεται η τυχόν μεταβολή των αξιών και χρήσεων Γής της ευρύτερης περιοχής με την εγκατάσταση, ως απόρροια της λειτουργίας του έργου. Από την εξέταση των συλλεχθέντων στοιχείων από την πρωτογενή έρευνα και με βάση εκτιμήσεις της αγοράς δεν διαπιστώθηκε ότι η υλοποίηση κάποιου έργου έχει μεταβάλει σημαντικά τις αξίες γής του δείγματος. Οι αιτίες της μη μεταβολής μπορεί να αποδοθούν στις ακόλουθες πιθανές αιτίες:

1. Γενικότερο αρνητικό κλίμα στον κλάδο των κτηματομεσιτικών λόγω της οικονομικής κρίσης. Η μεταβλητότητα της αγοράς θα πρέπει να αξιολογηθεί προκειμένου να αναλυθούν πιθανές μεταβολές σε αξίες γής, καθώς ενδέχεται να σχετίζονται με τη γενικότερη οικονομική συγκυρία και ίσως άλλες παραμέτρους

που δεν αφορούν τα έργα.

2. Τα μουσεία του δείγματος είναι σε λειτουργία εδώ και πολλά χρόνια και συνεπώς η οποιαδήποτε επίδραση στην αγορά ακινήτων θα έχει ήδη προκληθεί από την έως τώρα λειτουργία τους. Η επίδραση των έργων δεν κρίνεται ικανή να διαφοροποιήσει την ισορροπία των αξιών που έως τώρα έχει δημιουργηθεί.
3. Ο δημόσιος χαρακτήρας των εγκαταστάσεων / έργων πολιτισμού δεν έχει εμπορικό προσανατολισμό και συνεπώς η επιχειρηματική δραστηριότητα που τα περιβάλλει δε φαίνεται να δημιουργεί προϋποθέσεις ικανές να διαφοροποιήσουν την ισορροπία αξιών γης στην γηύρω περιοχή.

➤ **Εκδηλώσεις στην ευρύτερη περιοχή**

Για τις ανάγκες υπολογισμού των επιπτώσεων του έργου στην πολιτιστική κίνηση της ευρύτερης περιοχής εξετάστηκε ο αριθμός εκδηλώσεων / δράσεων που πραγματοποιήθηκαν με αφορμή την εκτέλεση ή λειτουργία του έργου, από την εγκατάσταση που το φιλοξενεί ή από κάποιον άλλον κοινωνικό φορέα. Καθώς το σύνολο σχεδόν των έργων αφορούσε παρεμβάσεις στην υφιστάμενη δομή ενός Φορέα, η επιρροή κρίθηκε μη σημαντική, καθώς η όποια τάση προσέλκυσης εκδηλώσεων στην ευρύτερη περιοχή φαίνεται να είναι ήδη προεξοφλημένη από τη λειτουργία του Φορέα.

4.4 Γεωγραφική εστίαση της ανάλυσης

Ο καθορισμός της περιοχής ανάλυσης των δεδομένων είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς επιτρέπει τη σύνδεση των επιπτώσεων / ωφελειών ενός έργου με συγκεκριμένες γεωγραφικές ζώνες. Οι περιοχές εστίασης στη παρούσα έρευνα ορίζεται σε 2 διακριτά επίπεδα με επιμέρους υποκατηγορίες:

A. Περιοχή προέλευσης επισκεπτών

- Εντός Νομού
- Εκτός Νομού και εντός Περιφέρειας επισκέπτες
- Εκτός Περιφέρειας και εντός Ελλάδας
- Εκτός Ελλάδας

Ο κάθε επισκέπτης με βάση τον αρχικό τόπο προέλευσης του έχει διαφορετικές επιπτώσεις επί των δαπανών σε διάφορους τομείς της τοπικής κοινωνίας όπως για παράδειγμα, στις δαπάνες διαμονής, εστίασης & αναψυχής κ.α..

B. Εγγύς περιβάλλον φορέα

Πέραν του γεωγραφικού προσδιορισμού του επισκέπτη πραγματοποιείται επίσης εξέταση του εκάστοτε φορέα υπό το πρίσμα του περιβάλλοντος που τοποθετείται, Αστικό ή

Περιαστικό. Ως εκ τούτου οι επιπτώσεις εξετάζονται με διαφορετικό μέγεθος σε περίπτωση που ο υπό εξέταση φορέας τοποθετείται σε ένα μεγάλο αστικό κέντρο και διαφορετικά στις περιπτώσεις όπου ο φορέας βρίσκεται σε μικρό αστικό ή περιαστικό κέντρο.

Με βάση τις άνω κατηγοριοποιήσεις και δεδομένης της απουσίας πρωτογενών στοιχείων για τις οικονομικές επιπτώσεις των έργων στις τοπικές επιχειρήσεις πραγματοποιήθηκε η σύνθεση της μέσης ημερήσιας δαπάνης ανά προφίλ επισκέπτη (περιοχή προέλευσης) και ανά περιοχή ενδιαφέροντος (εγγύς περιβάλλον φορέα).

4.5 Μέση Ημερήσια Δαπάνη

Η μεθοδολογία σύνθεσης της μέσης ημερήσιας δαπάνης πραγματοποιήθηκε με βάση:

1. Στατιστικά στοιχεία της Τράπεζας Ελλάδας για τη μέση δαπάνη των τουριστών (βλ. παράρτημα του παρόντος), σύμφωνα με τη οποία η μέση ημερήσια δαπάνη των τουριστών για το έτος 2012 ανέρχονταν στα € 73,4
2. Τιμή δαπάνης οδοιπορικών (per diem) για την Ελλάδα⁵ όπως ορίζεται από την Ε.Ε. σύμφωνα με το οποίο η σχετική δαπάνη που δικαιολογείται για την Ελλάδα ανέρχεται στα € 222
3. Βάση δεδομένων και εκτιμήσεις του Συμβούλου

Από τη σύνθεση των ανωτέρω προκύπτει μια σειρά από διαφορετικές τιμές για διάφορες κατηγορίες δαπανών της οικονομίας (π.χ. διαμονή, εστίαση & αναψυχή, μεταφορά και κατανάλωση τουριστικών εμπορικών αγαθών κτλ.) ανά περιοχή προέλευσης των επισκεπτών και ανά περιοχή ενδιαφέροντος (π.χ. μεγάλο ή μικρό αστικό κέντρο).

Σημειώνεται ότι για τον υπολογισμό της τιμής της ημερήσιας δαπάνης προσμετρούνται επιπλέον παράγοντες πέραν της γεωγραφικής προέλευσης των επισκεπτών και της τοποθεσίας του φορέα, όπως για παράδειγμα το ποσοστό των επισκεπτών που διαμένουν σε τοπικά ξενοδοχεία με άνω τον ενός ατόμου ανά δωμάτιο, ή το ποσοστό των επισκεπτών που ταξίδεψε στη περιοχή ενδιαφέροντος με σκοπό διαφορετικό από την ίδια την επίσκεψη του υπό εξέταση φορέα / έργου πολιτισμού. Με βάση τα ειδικά γεωγραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά κάθε έργου εκτιμήθηκε το εύρος του μέσου ημερήσιου εξόδου ανά περιοχή ενδιαφέροντος και προέλευσης επισκεπτών.

Πίνακας 3: Ανάλυση Ημερήσιου Εξόδου ανά κατηγορία

	Εντός Νομού	Εντός Περιφέρειας	Εντός Ελλάδος & Εκτός Περιφέρειας	Εκτός Ελλάδος
Μέση Ημερήσια Δαπάνη (σε ευρώ)	20 έως 45	40 έως 75	80 έως 125	80 έως 125

⁵ http://ec.europa.eu/europeaid/work/procedures/implementation/per_diems/index_en.htm

5 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ

Με βάση τη μεθοδολογία που εφαρμόστηκε πραγματοποιήθηκε κατηγοριοποίηση των αποτελεσμάτων με βάση το αρχικό δείγμα (10 έργα) η οποία καθόρισε τους αρχικούς πολλαπλασιαστές ανά κατηγορία έργου. Στη πορεία πραγματοποιήθηκε εφαρμογή των πολλαπλασιαστών στο δείγμα των 27 έργων, με σκοπό να εξομαλυνθεί η διαφοροποίηση των επιπτώσεων σε επίπεδο Περιφέρειας. Στη συνέχεια και με βάση τους πολλαπλασιαστές ανά Περιφέρεια, έγινε προβολή των αποτελεσμάτων στο σύνολο του ΕΣΠΑ.

Η μεθοδολογία υλοποίησης της επεξεργασίας των δεδομένων αλλά και μέτρησης των επιπτώσεων ανά διακριτή φάση αποτυπώνεται στο ακόλουθο σχήμα:

Σχήμα 4: Διαδικασία Επεξεργασίας Δεδομένων και Εξαγωγής Αποτελεσμάτων

5.1 Ανάλυση και επεξεργασία αρχικού δείγματος έργων

Με βάση τα συλλεχθέντα στοιχεία από τα τους φορείς που συμμετείχαν στην πρωτογενή έρευνα, ο Σύμβουλος σε συνεργασία με την ΕΥΤΟΠ, συνέταξαν και απέστειλαν ερωτηματολόγια σε 10 επιλεγμένους φορείς πολιτισμού οι οποίοι υλοποίησαν ή βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης σχετικού έργου ενταγμένου στο ΕΣΠΑ. Επιπλέον ερωτηματολόγια στάλθηκαν και σε λοιπούς Φορείς για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τις άμεσες επιπτώσεις των έργων στην ευρύτερη περιοχή. Με βάσεις τις απαντήσεις πραγματοποιήθηκε επεξεργασία των δεδομένων με σκοπό την ποσοτικοποίηση και τον

καθορισμό των άμεσων (αρχικών) κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων των συγκεκριμένων έργων στη τοπική κοινωνία.

Στη πορεία επιλέχθηκαν 2 διακριτές περιόδους ανάλυσης του εκάστοτε έργου στο οποίο εξετάστηκαν όλα τα μεμονωμένα στοιχεία, οι οποίες αφορούσαν το στάδιο κατά το οποίο ένα έργο του πολιτισμού επηρεάζει την τοπική και υπερτοπική οικονομία:

1. **Στάδιο Υλοποίησης του Έργου (Υλοποίηση Εργασιών):** Αφορά το χρονικό διάστημα και τις δαπάνες που πραγματοποιούνται κατά τη περίοδο της υλοποίησης του έργου.
2. **Στάδιο Λειτουργίας του Έργου:** Αφορά την περίοδο μετά το πέρας των εργασιών και περιλαμβάνει 2 κατηγορίες επιπτώσεων:
 - 2.1. Δαπάνες που πραγματοποιούνται από και προς το φορέα με αφορμή τη λειτουργία του έργου, (έξοδα λειτουργίας του Έργου).
 - 2.2. Δαπάνες που πραγματοποιούνται από και προς τις τοπικές επιχειρήσεις της ευρύτερης περιοχής εξαιτίας της λειτουργίας του έργου (έσοδα φορέα και τοπικών επιχειρήσεων)

Με βάση την άνω κατηγοριοποίηση πραγματοποιήθηκε αποτύπωση των άμεσων επιπτώσεων (άμεσες δαπάνες). Στη συνέχεια οι σχετικές δαπάνες που αναγνωρίστηκαν υπολογίστηκαν οι έμμεσες και επαγωγικές (πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις) που δημιουργούνται με βάση του πολλαπλασιαστές που είχαν υπολογιστεί από τον πίνακα εισροών – εκροών, ανά κατηγορία φορέα ή επιχείρησης στο παραγόμενο προϊόν στο εισόδημα και στην απασχόληση (ισοδύναμα έτη απασχόλησης). Τα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα ανά έργο παρατίθενται στις ακόλουθες ενότητες.

Σημειώνεται ότι κατά τη διαδικασία σύνθεσης των πολλαπλασιαστών και την κατηγοριοποίηση των έργων, η επισκεψιμότητα δεν κρίθηκε ότι διαφοροποιούσε τους πολλαπλασιαστές σημαντικά, λόγω μικρής σχετικά συμμετοχής των εσόδων από την υλοποίηση του έργου στα συνολικά οφέλη. Αντίθετα, διαπιστώθηκε ότι ο καθοριστικότερος παράγοντας επηρεασμού των οικονομικών επιπτώσεων αφορούσε τη διαφοροποίηση του μηχανισμού υλοποίησης των έργων και συγκεκριμένα η αναλογία δαπανών υλοποίησης έργου σε μισθοδοσία ή αναθέσεις σε τρίτους.

5.1.1 Κάστρο Ιωαννίνων – «Αποκατάσταση Εξωτερικών τειχών Κάστρου Ιωαννίνων»

Εικόνα 1: Τμήμα Κάστρου Ιωαννίνων

Το έργο με προϋπολογισμό €2.569.562 και επιβλέπουσα αρχή την 8^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, περιελάμβανε την αποκατάσταση των εξωτερικών τειχών του Κάστρου Ιωαννίνων. Οι εργασίες πραγματοποιήθηκαν από την περίοδο 2/8/2006 έως 30/6/2009 και αφορούσαν την αποκατάσταση του κεντρικού τμήματος της νοτιοδυτικής πλευράς των τειχών (μνημειακή πύλη του Κάστρου, βυζαντινό πύργο, στοές κ.α.), καθώς και την αποκατάσταση του θολωτού τμήματος του κεντρικού τμήματος του Κάστρου ώστε να λειτουργεί ως επισκέψιμος εκθεσιακός χώρος. Τα αποτελέσματα από την υλοποίηση, και λειτουργία του έργου αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 4: Οικονομικές Επιπτώσεις - Κάστρο Ιωαννίνων

Κάστρο Ιωαννίνων	Άμεσες & Έμμεσες Επιπτώσεις			Άμεσες, Έμμεσες & Επαγωγικές Επιπτώσεις		
	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση
Υλοποίηση Έργου	3.167.057	794.450	42,43 ⁶	4.414.716	1.273.362	68,01 ⁶
Λειτουργία Φορέα ⁷	280.969	97.377	5,20 ⁸	424.699	168.409	8,99 ⁸
Λειτουργία Λοιπών Επιχειρήσεων	14.211	2.084	0,11 ⁸	18.033	2.730	0,15 ⁸

⁶ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης συνολικά

⁷ Αποτυπώνεται ανεξάρτητα από την υλοποίηση προκειμένου να αποδοθεί ξεχωριστά η επίπτωση από τη λειτουργία του έργου

⁸ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης ανά έτος

5.1.2 Σπιναλόγκα – «Ανάδειξη Οχυρής Νησίδας Σπιναλόγκας 2^η Φάση»

Εικόνα 2: Σπιναλόγκα

Το έργο με προϋπολογισμό €1.800.000 και επιβλέπουσα αρχή την 13^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων περιελάμβανε εργασίες καθαρισμού, στερεώσεων και συμπληρώσεων στο Ανατολικό επιθαλάσσιο τείχος της νησίδας Σπιναλόγκα, Ανατολική Κρήτη. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνει εργασίες καθαρισμού, διερεύνησης, αποχρωμάτωσης, στερέωσης και διαμόρφωσης στους Τομείς 1 και 2 της Δυτικής πλευράς της Σπιναλόγκας καθώς και την τοποθέτηση ενημερωτικών πινακίδων. Τα αποτελέσματα από την υλοποίηση, και λειτουργία του έργου αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 5: Οικονομικές Επιπτώσεις - Σπιναλόγκα

Σπιναλόγκα	Άμεσες & Έμμεσες Επιπτώσεις			Άμεσες, Έμμεσες & Επαγωγικές Επιπτώσεις		
	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση
Υλοποίηση Έργου	2.529.134	733.090	39,15 ⁹	3.646.991	1.220.771	65,20 ⁹
Λειτουργία Φορέα ¹⁰	51.634	5.451	0,29 ¹¹	61.632	6.689	0,36 ¹¹
Λειτουργία Λοιπών Επιχειρήσεων	380.855	61.257	3,27 ¹¹	488.616	81.498	4,35 ¹¹

⁹ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης συνολικά

¹⁰ Αποτυπώνεται ανεξάρτητα από την υλοποίηση προκείμενου να αποδοθεί ξεχωριστά η επίπτωση από τη λειτουργία του έργου

¹¹ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης ανά έτος

5.1.3 Μουσείο Διδυμοτείχου – «Οργάνωση της Μόνιμης Έκθεσης του Βυζαντινού Μουσείου Διδυμοτείχου»

Εικόνα 3: Μουσείο Διδυμοτείχου

Το έργο με προϋπολογισμό €1.760.000, αφορά την οργάνωση της μόνιμης έκθεσης του Βυζαντινού Μουσείου Διδυμοτείχου. Το Μουσείο θα φιλοξενήσει επί το πλείστον ευρήματα από το Διδυμότειχο και την ευρύτερη περιοχή του, αλλά και ευρήματα από την περιοχή της Θράκης τα οποία βρίσκονται σε διασπορά σε άλλα μουσεία ή φυλάσσονται σε αποθήκες. Τα εκθέματα χρονολογούνται από την ρωμαϊκή εποχή έως τη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους. Το κτίριο έχει 3 επίπεδα (υπόγειο, ισόγειο και πρώτο όροφο), καθώς περιλαμβάνει και χώρους εξυπηρέτησης κοινού, εκθεσιακούς χώρους περιοδικών εκθέσεων και πολιτιστικών εκδηλώσεων κ.α. Το έργο διακρίνεται σε 3 Υποέργα : Προμήθεια προθηκών και λοιπών εκθεσιακών κατασκευών για την οργάνωση της μόνιμης έκθεσης του Βυζαντινού Μουσείου Διδυμότειχου, Προμήθεια Φωτιστικών Σωμάτων και Λοιπών εξαρτημάτων τους για τις ανάγκες του εκθεσιακού φωτισμού του Βυζαντινού Μουσείου Διδυμοτείχου και το την Οργάνωση της Μόνιμης Έκθεσης του Βυζαντινού Μουσείου Διδυμοτείχου και Υλοποίησης των Συνοδευτικών Επικοινωνιακών Δράσεων. Τα αποτελέσματα από την υλοποίηση, και λειτουργία του έργου αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 6: Οικονομικές Επιπτώσεις – Μουσείο Διδυμοτείχου

Μουσείο Διδυμοτείχου	Άμεσες & Έμμεσες Επιπτώσεις			Άμεσες, Έμμεσες & Επαγωγικές Επιπτώσεις		
	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση
Υλοποίηση Έργου	2.096.974	621.694	33,20 ¹²	3.040.900	1.040.837	55,59 ¹²
Λειτουργία Φορέα ¹³	644.245	176.782	9,44 ¹⁴	912.099	293.972	15,70 ¹⁴
Λειτουργία Λοιπών Επιχειρήσεων	138.992	21.864	1,17 ¹⁴	177.707	28.895	1,54 ¹⁴

¹² Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης συνολικά

¹³ Αποτυπώνεται ανεξάρτητα από την υλοποίηση προκείμενου να αποδοθεί ξεχωριστά η επίπτωση από τη λειτουργία του έργου

¹⁴ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης ανά έτος

5.1.4 Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης – «Διαμόρφωση υπόσκαφης αποθήκης στη δυτική ζώνη του περιβάλλοντος χώρου του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης».

Εικόνα 4: Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Ο προϋπολογισμός του έργου για το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης είναι €1.546.523,81 και έχει ως αντικείμενο την Ανάπτυξη της Πολιτιστικής Υποδομής του Μουσείου. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει τη μεταφορά των αρχαίων αντικειμένων που βρίσκονται στον προαύλιο χώρο σε διπλανή έκταση, προκειμένου να κατασκευαστεί η υποσκαφή αποθήκη. Στη συνέχεια θα διαμορφωθεί υπαίθρια έκθεση αρχαιοτήτων σε ενότητες με υποδομές πρόσβασης και για ΑΜΕΑ , αποθήκευση-τακτοποίηση αρχαίων σε διαμορφωμένη ζώνη και δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πρασίνου κ.α. Επιπλέον, το έργο περιλαμβάνει την κατασκευή υποσκαφής αποθήκης στη δυτική ζώνη του περιβάλλοντος χώρου του ΑΜΘ η οποία θα συνδέεται με υπόγειο διάδρομο με το κτίριο του μουσείου και θα έχει ρήση αποθήκης αρχαίων. Οι εργασίες που θα ακολουθήσουν είναι ανασκαφές, συντηρήσεις, κατασκευές κ.α.. Τα αποτελέσματα από την υλοποίηση, και λειτουργία του έργου αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 7: Οικονομικές Επιπτώσεις – Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης	Άμεσες & Έμμεσες Επιπτώσεις			Άμεσες, Έμμεσες & Επαγωγικές Επιπτώσεις		
	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση
Υλοποίηση Έργου	2.305.812	402.099	21,48 ¹⁵	2.997.049	562.721	30,05 ¹⁵
Λειτουργία Φορέα ¹⁶	201.194	36.305	1,94 ¹⁷	258.736	50.162	2,68 ¹⁷
Λειτουργία Λοιπών Επιχειρήσεων	39.404	6.214	0,33 ¹⁷	50.437	8.246	0,44 ¹⁷

¹⁵ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης συνολικά

¹⁶ Αποτυπώνεται ανεξάρτητα από την υλοποίηση προκειμένου να αποδοθεί ξεχωριστά η επίπτωση από τη λειτουργία του έργου

¹⁷ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης ανά έτος

5.1.5 Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών – «Συμπληρωματικές εργασίες για τη βελτίωση για τη βελτίωση της προσβασιμότητας στον περιβάλλοντα χώρο του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου».

Εικόνα 5: Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο

Το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, με έδρα την Αθήνα, είναι ένα από τα εθνικά μουσεία της χώρας για την τέχνη και τον πολιτισμό των βυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων. Το έργο με προϋπολογισμό €2.190.000, περιλαμβάνει διαμορφώσεις του περιβάλλοντος χώρου του μουσείου, καθώς και έργα άρδευσης και αποχέτευσης. Επιπλέον, το έργο έχει ως αντικείμενο την εκπόνηση των απαραίτητων μελετών εφαρμογής, τον σχεδιασμό, την παραγωγή και τοποθέτηση πληροφοριακού και ενημερωτικού υλικού σε όλη την έκταση του περιβάλλοντος χώρου, προστασία και ανάδειξη των μνημείων που ευρίσκονται στον χώρο, επέκταση των κηποτεχνικών διαμορφώσεων και φυτεύσεων, την τοποθέτηση αντικειμένων φυσικού εξοπλισμού, την τεκμηρίωση και προβολή της πράξης. Τα αποτελέσματα από την υλοποίηση, και λειτουργία του έργου αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 8: Οικονομικές Επιπτώσεις - Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών

Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών	Άμεσες & Έμμεσες Επιπτώσεις			Άμεσες, Έμμεσες & Επαγωγικές Επιπτώσεις		
	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση
Υλοποίηση Έργου	3.180.455	619.661	33,10 ¹⁸	4.213.990	910.581	48,63 ¹⁸
Λειτουργία Φορέα ¹⁹	188.043	33.932	1,81 ²⁰	241.824	46.883	2,50 ²⁰
Λειτουργία Λοιπών Επιχειρήσεων	35.656	5.623	0,30 ²⁰	45.641	7.461	0,40 ²⁰

¹⁸ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης συνολικά

¹⁹ Αποτυπώνεται ανεξάρτητα από την υλοποίηση προκείμενου να αποδοθεί ξεχωριστά η επίπτωση από τη λειτουργία του έργου

²⁰ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης ανά έτος

5.1.6 Αρχαία Μεσσήνη – «Ολοκλήρωση αποκατάστασης και ανάδειξης μνημείων αρχαίας Μεσσήνης».

Εικόνα 6: Αρχαιολογικός Χώρος Μεσσήνης

Το αντικείμενο του έργου περιλαμβάνει τη συντήρηση και ανάδειξη των μνημείων και του περιβάλλοντος Αρχαιολογικού χώρου της Αρχαίας Μεσσήνης, στην Πελοπόννησο, και έχει προϋπολογισμό € 2.800.000. Το έργο γίνεται με παράλληλη ανασκαφική δραστηριότητα που κρίνεται απαραίτητη για τη διερεύνηση στοιχείων απαιτούμενων για την προστασία, την συντήρηση και αναστήλωση των μνημείων. Στόχος είναι η ανάδειξη των μνημείων. (Στερέωση και αναστήλωση τοίχου ΒΑ γωνίας, στερέωση και αναστήλωση ναού της θεάς Ειλειθυίας, στερέωση ετοιμόρροπου Πύργου, Αναστήλωση κιονοστοιχιών του Γυμνασίου, συντήρηση και διαμόρφωση βόρειας στοάς αγοράς κ.α.). Τα αποτελέσματα από την υλοποίηση, και λειτουργία του έργου αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 9: Οικονομικές Επιπτώσεις - Αρχαία Μεσσήνη

Αρχαία Μεσσήνη	Άμεσες & Έμμεσες Επιπτώσεις			Άμεσες, Έμμεσες & Επαγωγικές Επιπτώσεις		
	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση
Υλοποίηση Έργου	3.917.797	1.100.258	58,76 ²¹	5.605.901	1.818.006	97,10 ²¹
Λειτουργία Φορέα ²²	103.619	13.865	0,74 ²³	127.294	18.104	0,97 ²³
Λειτουργία Λοιπών Επιχειρήσεων	167.469	26.442	1,41 ²³	214.274	35.009	1,87 ²³

²¹ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης συνολικά

²² Αποτυπώνεται ανεξάρτητα από την υλοποίηση προκείμενου να αποδοθεί ξεχωριστά η επίπτωση από τη λειτουργία του έργου

²³ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης ανά έτος

5.1.7 Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου – «Επανάκθεση συλλογών αρχαιολογικού μουσείου Ηρακλείου».

Εικόνα 7: Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου

Σκοπός του έργου είναι αρχικά η συντήρηση, ο καθαρισμός και η στερέωση περίπου 2.000 αντικειμένων καθώς και η μεταφορά των συντηρημένων αντικειμένων στους εκθεσιακούς χώρους. Το έργο έχει προϋπολογισμό €7.694.834 και περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την κατασκευή, προμήθεια και εγκατάσταση των προθηκών, μετά των ενσωματωμένων σε αυτές φωτιστικών, καθώς και την προμήθεια και εγκατάσταση των φωτιστικών, που τοποθετούνται εκτός προθηκών για τις ανάγκες φωτισμού των εκθεμάτων. Τέλος, το έργο περιλαμβάνει Οικοδομικές, Η/Μ και λοιπές εργασίες οι οποίες είναι απαραίτητες για την κατάλληλη οργάνωση και διαμόρφωση των χώρων του ΑΜΗ, καθώς και μουσειογραφική μελέτη επανάκθεσης του ΑΜΗ κ.α.. Τα αποτελέσματα από την υλοποίηση, και λειτουργία του έργου αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 10: Οικονομικές Επιπτώσεις - Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου

Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου	Άμεσες & Έμμεσες Επιπτώσεις			Άμεσες, Έμμεσες & Επαγωγικές Επιπτώσεις		
	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση
Υλοποίηση Έργου	9.615.721	2.674.225	142,83 ²⁴	13.726.666	4.407.886	235,42 ²⁴
Λειτουργία Φορέα ²⁵	450.166	113.783	6,08 ²⁶	624.338	185.849	9,93 ²⁶
Λειτουργία Λοιπών Επιχειρήσεων	261.086	42.486	2,27 ²⁶	335.374	56.581	3,02 ²⁶

²⁴ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης συνολικά

²⁵ Αποτυπώνεται ανεξάρτητα από την υλοποίηση προκείμενου να αποδοθεί ξεχωριστά η επίπτωση από τη λειτουργία του έργου

²⁶ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης ανά έτος

5.1.8 Ανάκτορο Αιγών – «Ανάπλαση Ανάδειξη της Βασιλικής Νεκρόπολης και του Ανακτόρου των Αιγών, Φάση Γ'»

Εικόνα 8: Ανάκτορο Αιγών

Το έργο με προϋπολογισμό €7.000.000, και υπό την εποπτεία της ΙΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, έχει ως βασικό αντικείμενο την αποκατάσταση και ανάπλαση των αρχαιολογικών χώρων της Βεργίνα, Νομός Ημαθίας. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει την ανάπλαση-ανάδειξη της βασιλικής Νεκρόπολης και του Ανακτόρου των Αιγών , μέσω της συντήρησης, καθαρισμού και ολοκλήρωσης εργασιών των δωματίων, αρχιτεκτονικών μελών και δομών , καθώς και μέσω της ανάταξης και συμπλήρωσης λίθινου τοιχοβάτη των δωματίων της νότιας και νοτιοανατολικής πτέρυγας του ανακτόρου. Επιπλέον θα πραγματοποιηθούν διάφορες μελέτες με στόχο την αναβάθμιση του δικτύου ηλεκτροφωτισμού, πυρόσβεσης κ.α. για την ανάδειξη των ταφικών μνημείων. Η νεκρόπολη είναι ο υπόγειος χώρος της μνήμης όλων των Μακεδόνων και το ανάκτορο των Αιγών είναι το μεγαλύτερο ανάκτορο της κλασικής Ελλάδας. Τα αποτελέσματα από την υλοποίηση, και λειτουργία του έργου αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 11: Οικονομικές Επιπτώσεις - Ανάκτορο Αιγών

Ανάκτορο Αιγών	Άμεσες & Έμμεσες Επιπτώσεις			Άμεσες, Έμμεσες & Επαγωγικές Επιπτώσεις		
	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση
Υλοποίηση Έργου	10.424.806	2.246.167	119,97 ²⁷	14.077.357	3.429.123	183,15 ²⁷
Λειτουργία Φορέα ²⁸	170.900	37.280	1,99 ²⁹	229.130	58.665	3,13 ²⁹
Λειτουργία Λοιπών Επιχειρήσεων	167.469	26.442	1,41 ²⁹	214.274	35.009	1,87 ²⁹

²⁷ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης συνολικά

²⁸ Αποτυπώνεται ανεξάρτητα από την υλοποίηση προκείμενου να αποδοθεί ξεχωριστά η επίπτωση από τη λειτουργία του έργου

²⁹ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης ανά έτος

5.1.9 Art Athina – “ Art Athina, Διεθνής Συνάντηση Σύγχρονης Τέχνης”

Εικόνα 9: Εκδήλωση Art Athina

Η ART-ATHINA θεσμοθετήθηκε το 1993 από τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Αιθουσών Τέχνης (Π.Σ.Α.Τ.) .Το έργο της «Διεθνής Συνάντησης Σύγχρονης Τέχνης 2013», με αρχικό προϋπολογισμό €600.000 αφορά την έκθεση «ART-ATHINA» που αποτελεί είναι μία από τις παλαιότερες φουάρ σύγχρονης τέχνης της Ευρώπης. Στόχος της έκθεσης είναι η ενίσχυση της προβολής, κυρίως της σύγχρονης ελληνικής εικαστικής δημιουργίας και των παραγόντων της καθώς και η ενδυνάμωση των συνεργασιών στον εικαστικό χώρο.

Η έκθεση αποτελεί το μεγαλύτερο ετήσιο εικαστικό γεγονός στην Ελλάδα στο οποίο λαμβάνουν μέρος πάνω από 500 συμμετέχοντες (γκαλερί, πολιτιστικοί φορείς, επιμελητές και καλλιτέχνες) και το οποίο προσελκύει εντός των τεσσάρων ημερών διεξαγωγής του πάνω από 18.000 επισκέπτες. Το πρόγραμμα της έκθεσης εκτείνεται σε 8.000 τετραγωνικά μέτρα με κεντρικό άξονα τη προβολή των άνω των 120 εκθεσιακών περιπτέρων. Το έργο περιλαμβάνει υποέργα τα οποία αφορούν το σύνολο των εργασιών που απαιτούνται για τη βέλτιστη διοργάνωση της ART-ATHINA δηλαδή: Οργάνωση και συντονισμό εργασιών, προβολή της Έκθεσης, Ενοικίαση Εκθεσιακών Εγκαταστάσεων και Εξοπλισμού κ.α. Τα αποτελέσματα από την υλοποίηση, και λειτουργία του έργου αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 12: Οικονομικές Επιπτώσεις - Art Athina

Art Athina	Άμεσες & Έμμεσες Επιπτώσεις			Άμεσες, Έμμεσες & Επαγωγικές Επιπτώσεις		
	Παραγόμεν ο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση
Υλοποίηση	783.981	101.866	5,44 ³⁰	974.432	129.645	6,92 ³⁰
Λειτουργία Φορέα ³¹	190.370	17.782	0,95 ³²	224.377	20.959	1,12 ³²
Λειτουργία Λοιπών Επιχειρήσεων	394.406	67.757	3,62 ³²	510.276	91.081	4,86 ³²

³⁰ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης συνολικά

³¹ Αποτυπώνεται ανεξάρτητα από την υλοποίηση προκειμένου να αποδοθεί ξεχωριστά η επίπτωση από τη λειτουργία της εκδήλωσης

³² Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης ανά έτος

5.1.10 Bienalle – “ Υπηρεσίες Διοργάνωσης της Μπινάλε της Αθήνας 2013”

Εικόνα 10: Biennale Athens 2013

Το έργο έχει προϋπολογισμό €650.000 και περιλαμβάνει την προετοιμασία, υλοποίηση και διεξαγωγή της 4^{ης} Μπιενάλε της Αθήνας 2013. Το έργο έχει ως αντικείμενο την έγκαιρη μεταφορά και τοποθέτηση των έργων τέχνης της έκθεσης , την παρουσίαση και υποστήριξη των έργων, τον συντονισμό και υποστήριξη της παραγωγής, διαχείρισης και επικοινωνίας της διοργάνωσης κ.α. Η 4^η Μπιενάλε αποτελείται από την κύρια έκθεση που περιλαμβάνει έργα όλων των καλλιτεχνικών μέσων (ζωγραφική, γλυπτική, εγκαταστάσεις, νέα μέσα κ.α.), καθώς περιλαμβάνει και ημερίδες, ομιλίες, προβολές, τουλάχιστον σαράντα δράσεις, ενώ συμμετέχουν πάνω από 100 καλλιτέχνες, καλλιτεχνικές ομάδες και θεωρητικοί από όλο τον κόσμο.

Πίνακας 13: Οικονομικές Επιπτώσεις - Biennale

Biennale	Άμεσες & Έμμεσες Επιπτώσεις			Άμεσες, Έμμεσες & Επαγωγικές Επιπτώσεις		
	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση	Παραγόμενο Προϊόν	Μισθοδοσία	Απασχόληση
Υλοποίηση	748.748	80.119	4,28 ³³	902.584	97.766	5,22 ³³
Λειτουργία Φορέα ³⁴	159.910	14.937	0,80 ³⁵	188.477	17.606	0,94 ³⁵
Λειτουργία Λοιπών Επιχειρήσεων	2.492.507	391.736	20,92 ³⁵	1.177.018	200.139	10,69 ³⁵

³³ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης συνολικά

³⁴ Αποτυπώνεται ανεξάρτητα από την υλοποίηση προκειμένου να αποδοθεί ξεχωριστά η επίπτωση από τα έσοδα λειτουργίας της εκδήλωσης

³⁵ Ισοδύναμα Ανθρωποέτη Απασχόλησης ανά έτος

Με βάση τα τελικά αποτελέσματα και λαμβάνοντας υπόψη την αρχική επένδυση έναντι του τελικού παραγόμενου προϊόντος, (αντίστοιχα και της τελικής μισθοδοσίας και της τελικής επίπτωσης στην απασχόληση) προκύπτουν οι συντελεστές ανά έργο κατά τη φάση υλοποίησης και λειτουργίας του. Σημειώνεται ότι οι συντελεστές που αφορούν τη λειτουργία του έργου συνδέονται με ετήσιο παραγόμενο προϊόν, εισόδημα και απασχόληση.

Πίνακας 14: Συντελεστές επιπτώσεων ανά έργο

Έργο	Επιπτώσεις κατά την Υλοποίηση			Επιπτώσεις από τη Λειτουργία του Φορέα			Επιπτώσεις από την Λειτουργία των Λοιπών Επιχειρήσεων		
	Παραγόμενο Προϊόν	Εισόδημα	Απασχόληση ³⁶	Παραγόμενο Προϊόν	Εισόδημα	Απασχόληση ²⁷	Παραγόμενο Προϊόν	Εισόδημα	Απασχόληση ²⁷
Κάστρο Ιωαννίνων	2,20	0,64	34,0	2,04	0,81	43,2	2,00	0,30	16,2
Σπιναλόγκα	2,13	0,71	38,1	1,65	0,18	9,6	2,04	0,34	18,2
Μουσείο Διδυμοτείχου	2,12	0,73	38,7	2,04	0,62	33,3	2,04	0,33	17,7
Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης	2,38	0,45	23,9	3,87	0,75	40,0	2,03	0,33	17,8
Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης	2,38	0,45	23,9	3,87	0,75	40,0	2,03	0,33	17,8
Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών	2,33	0,50	26,9	3,87	0,75	40,0	2,03	0,33	17,8
Αρχαία Μεσσήνη	2,15	0,70	37,2	2,13	0,30	16,2	2,04	0,33	17,8
Ανάκτορο Αιγών	2,28	0,56	29,7	2,09	0,53	28,5	2,04	0,33	17,8
Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου	2,15	0,69	36,9	1,86	0,60	31,9	2,05	0,35	18,5
Art Athina ³⁷	2,03	0,27	14,4	1,50	0,14	7,5	2,08	0,37	19,8
Biennale ³⁷	1,68	0,18	9,7	1,50	0,14	7,5	2,05	0,35	18,6

5.2 Ανάλυση και επεξεργασία διευρυμένου δείγματος έργων

Με βάση τα αποτελέσματα της επεξεργασίας του αρχικού δείγματος (10 έργα), πραγματοποιήθηκε κατηγοριοποίηση, των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών (π.χ. εγγύς περιβάλλον φορέα, είδος φορέα κτλ), προκειμένου να εξαχθούν οι έμμεσοι και επαγωγικοί συντελεστές (πολλαπλασιαστές) ανά κατηγορία έργου. Η κατηγοριοποίηση περιελάμβανε την αναγνώριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των 10 αρχικών έργων από την οποία προέκυψαν διαφορετικά αποτελέσματα ανά:

- Γεωγραφική περιοχή (Μεγάλο ή Μικρό Αστικό Κέντρο)
- Είδος Φορέα (Μουσείο, Αρχαιολογικός χώρος, Εκδήλωση)

³⁶ Ανά 1 εκατ.

³⁷ Τα έξοδα λειτουργίας των εκδηλώσεων ενσωματώνονται στην φάση υλοποίησης

- Αναλογία δαπανών υλοποίησης έργου σε μισθοδοσία (Ιδία Μέσα) ή αναθέσεις σε τρίτους (Ιδία μέσα μεγαλύτερο ή μικρότερο του 60% των συνολικών δαπανών υλοποίησης)

Σημειώνεται ότι, σε επίπεδο αρχικού δείγματος και προκειμένου να προσαρμοστούν οι δείκτες των επιπτώσεων σε ενιαία περίοδο αναφοράς, έγινε η παραδοχή ότι οι επιπτώσεις που αφορούν τη λειτουργία του φορέα και τη λειτουργία των λοιπών επιχειρήσεων διατηρούνται για χρονικό ορίζοντα 5 ετών, εντός των οποίων θεωρείται ότι η βασική λειτουργία του έργου απορροφά πλήρως τις συγκεκριμένες επιπτώσεις.

Με δεδομένο ότι για το διευρυμένο δείγμα έργων τα βασικά δεδομένα αφορούσαν το κόστος εκτέλεσης του έργου, δημιουργήθηκαν συντελεστές αναγωγής των τελικών επιπτώσεων σε σχέση με τον προϋπολογισμό ανά έργο του αρχικού δείγματος. Καθώς η επιλογή των έργων του αρχικού δείγματος ήταν αντιπροσωπευτική των ειδικών χαρακτηριστικών των έργων στο ΕΣΠΑ, έγινε η παραδοχή ότι υπάρχει σημαντικός βαθμός συνάφειας μεταξύ του κόστους υλοποίησης και των παραμέτρων λειτουργίας του Φορέα και των λοιπών επιχειρήσεων της περιοχής. Οι συντελεστές που προέκυψαν από την παραπάνω κατηγοριοποίηση εφαρμόστηκαν στο διευρυμένο δείγμα έργων με σκοπό είτε την εξαγωγή συμπερασμάτων / αποτελεσμάτων ανά Περιφέρεια. Στη συνέχεια με βάση την διαστρωμάτωση των επιπτώσεων του διευρυμένου δείγματος ανά Περιφέρεια, έγινε προβολή των αποτελεσμάτων στο σύνολο της χώρας. Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται τα αποτελέσματα για το διευρυμένο δείγμα έργων σε παραγόμενο προϊόν, δαπάνες μισθοδοσίας και επιπτώσεις στην απασχόληση.

A/A	Έργο	Περιφέρεια	Π/Υ (Χωρίς ΦΠΑ)	Είδος Φορέα	Περιβάλλον Φορέα	Επιπτώσεις σε Παραγόμενο Προϊόν	Επιπτώσεις στο εισόδημα	Επιπτώσεις σε ισοδύναμα Α/Ε απασχόλησης
1	Νέο μουσείο Αλεξανδρούπολης	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	3.651.861	Μουσείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	13.624.000	4.377.470	234
2	Στερέωση και διαμόρφωση του βυζαντινού τείχους της Κομοτηνής	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	950.000	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	3.105.511	840.027	45
3	Αποκατάσταση καθολικού μονής Δαφνίου	Αττική	2.598.554	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μεγάλο Αστικό Κέντρο	6.980.375	1.224.626	65
4	Αποκατάσταση μνημείων κάστρου Μυτιλήνης	Βόρειο Αιγαίο	2.175.500	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	7.111.621	1.923.661	103
5	Αποκατάσταση συντήρηση και ανάδειξη του Ευπαλίνειου υδραγωγείου στο Πυθαγόρειο Σάμου	Βόρειο Αιγαίο	4.814.802	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	14.321.977	4.079.080	218
6	Έργο Προστασίας και Ανάδειξης του Αρχαιολογικού Χώρου Αρχαίας Ολυμπίας (2 έργα)	Δυτική Ελλάδα	1.310.656	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	3.520.755	617.676	33
7	Αποκατάσταση βορειότερων τμημάτων μακρών πλευρών ναού Επικουρίου Απόλλωνα Βασσών	Δυτική Ελλάδα	2.909.596	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	9.511.351	2.572.778	137
8	Εσωτερικές Διαρρυθμίσεις για την λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση των χώρων του Βυζαντινού Μουσείου Καστοριάς	Δυτική Μακεδονία	1.579.920	Μουσείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	5.894.208	1.893.843	101
9	Ανάδειξη Μνημείων και Αρχαιολογικών Χώρων Δυτικής Μακεδονίας-Στερέωση	Δυτική Μακεδονία	809.148	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	2.645.072	715.480	38

A/A	Έργο	Περιφέρεια	Π/Υ (Χωρίς ΦΠΑ)	Είδος Φορέα	Περιβάλλον Φορέα	Επιπτώσεις σε Παραγόμενο Προϊόν	Επιπτώσεις στο εισόδημα	Επιπτώσεις σε ισοδύναμα Α/Ε απασχόλησης
Κάστρου Σερβίων								
10	Προστασία, αποκατάσταση, ανάδειξη του αρχαίου θεάτρου και των μνημείων του ιερού της Δωδώνης	Ήπειρος	3.616.229	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	11.821.304	3.197.610	171
11	Αποκατάσταση και ανάδειξη ρωμαϊκών και παλαιοχριστιανικών μνημείων Νικόπολης (Α' φάση)	Ήπειρος	2.281.009	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	7.456.525	2.016.957	108
12	Αναστήλωση και αποκατάσταση τμημάτων του αρχαίου θεάτρου Δημητριάδος και συνολική βελτίωση του μνημείου και του περιβάλλοντος χώρου του	Θεσσαλία	689.625	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	2.254.356	609.793	33
13	Συντήρηση-Αποκατάσταση και Ανάδειξη Αρχαίου Θεάτρου Λάρισας	Θεσσαλία	2.705.278	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	8.843.444	2.392.112	128
14	Προμήθεια, μεταφορά κι εγκατάσταση μουσειακών προθηκών και λοιπών μουσειακών κατασκευών του εκθεσιακού χώρου του Διαχρονικού Μουσείου της Λάρισας	Θεσσαλία	1.600.904	Μουσείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	5.972.494	1.918.997	102
15	Εκσυγχρονισμός και Επανάρθωση αρχαιολογικού μουσείου Κέρκυρας	Ιόνιοι Νήσοι	4.221.924	Μουσείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	15.750.734	5.060.801	270
16	Εργασίες ανάδειξης επιλεγμένων τμημάτων νέου φρουρίου και περιμετρικού τείχους παλαιάς πόλης Κέρκυρας	Ιόνιοι Νήσοι	1.467.583	Μουσείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	6.016.975	1.836.105	98

A/A	Έργο	Περιφέρεια	Π/Υ (Χωρίς ΦΠΑ)	Είδος Φορέα	Περιβάλλον Φορέα	Επιπτώσεις σε Παραγόμενο Προϊόν	Επιπτώσεις στο εισόδημα	Επιπτώσεις σε ισοδύναμα Α/Ε απασχόλησης
17	Επισκευή και δημιουργία Αρχαιολογικής Συλλογής Σάμης και έκθεση ψηφιδωτών	Ιόνιοι Νήσοι	901.520	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	2.947.032	797.159	43
18	Αποκατάσταση παλαιάς μητρόπολης Βέροιας	Κεντρική Μακεδονία	3.150.000	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	10.297.222	2.785.352	149
19	Νέο αρχαιολογικό μουσείο Χανίων	Κρήτη	14.621.951	Μουσείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	54.550.128	17.527.269	936
20	Ανάδειξη Οχυρής Νησίδας Σπιναλόγκας (Β φάση)	Κρήτη	1.711.927	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	5.092.250	1.450.337	77
21	Αποκατάσταση ετοιμόρροπων και επικίνδυνων τμημάτων του παλατιού του Μεγάλου Μάγιστρου στη Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου	Νότιο Αιγαίο	1.400.000	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	4.164.401	1.186.074	63
22	Εκσυγχρονισμός αρχαιολογικού μουσείου Άργους	Πελοπόννησος	3.391.134	Μουσείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	12.651.308	4.064.938	217
23	Ανάδειξη κάστρου Καρύταινας	Πελοπόννησος	1.174.000	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	3.837.758	1.038.096	55
24	Ολοκλήρωση αποκατάστασης και ανάδειξης μνημείων Αρχαίας Μεσσήνης	Πελοπόννησος	1.926.400	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	6.297.323	1.703.398	91
25	Επανεκθεση προϊστορικών – κλασικών και βυζαντινών αρχαιοτήτων – μουσείο	Στερεά Ελλάδα	1.421.282	Μουσείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	5.827.143	1.778.177	95

Σύμβουλος Τεχνικής Υποστήριξης για την εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης αποτίμησης των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων των έργων του πολιτισμού

A/A	Έργο	Περιφέρεια	Π/Υ (Χωρίς ΦΠΑ)	Είδος Φορέα	Περιβάλλον Φορέα	Επιπτώσεις σε Παραγόμενο Προϊόν	Επιπτώσεις στο εισόδημα	Επιπτώσεις σε ισοδύναμα Α/Ε απασχόλησης
	Θηβών							
26	Οργάνωση της μόνιμης έκθεσης προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων -Μουσείο Αρέθουσας	Στερεά Ελλάδα	155.450	Μουσείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	637.333	194.485	10
27	Αποκατάσταση και μετατροπή σε επισκέψιμο χώρο των υπογείων στοών των βορεινής πτέρυγας Ι.Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας	Στερεά Ελλάδα	548.480	Αρχαιολογικός Χώρος / Μνημείο	Μικρό Αστικό & Περιαστικό Κέντρο	1.792.959	484.987	26

5.3 Ανάλυση και επεξεργασία του συνόλου των έργων του ΕΣΠΑ

Τα αποτελέσματα από την ανάλυση του διευρυμένου δείγματος αφορούν τους πολλαπλασιαστές ανά Περιφέρεια της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη την αρχική επένδυση έναντι του τελικού παραγόμενου προϊόντος, της τελικής μισθοδοσίας και της τελικής επίπτωσης στην απασχόληση. Πιο αναλυτικά:

$$\text{Πολλαπλασιαστής παραγόμενου προϊόντος (ή εισοδήματος ή απασχόλησης) Περιφέρειας} = \left(\frac{\text{Τελικό προϊόν}}{\text{Αρχική Επένδυση}} \right)$$

Τα αποτελέσματα ανά περιφέρεια κατά την περίοδο υλοποίησης και λειτουργίας των έργων αποτυπώνονται στους ακόλουθους πίνακες:

Πίνακας 15: Συνολικές Επιπτώσεις ανά Περιφέρεια (1)

Περιφέρεια	Συνολικές Επενδύσεις ΕΣΠΑ ανά περιφέρεια (εκατ. €)	Επιπτώσεις σε Παραγόμενο Προϊόν (€ εκατ.)		Επιπτώσεις σε Μισθοδοσία (€ εκατ.)		Επιπτώσεις σε Απασχόληση (Ισοδύναμα Α/Ε απασχόλησης)	
		Περίοδος Κατασκευής	Περίοδος Λειτουργίας	Περίοδος Κατασκευής	Περίοδος Λειτουργίας	Περίοδος Κατασκευής	Περίοδος Λειτουργίας
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	16,9	35,5	26,2	11,7	7,7	625,1	412,2
Αττική	172,2	266,2	196,3	48,9	32,3	2611,9	1722,1
Βόρειο Αιγαίο	19,7	34,9	25,7	10,2	6,7	545	359,3
Δυτική Ελλάδα	15,8	28,3	20,8	7,7	5	409	269,6
Δυτική Μακεδονία	10,4	21,4	15,8	7	4,6	371,3	244,9
Ήπειρος	13,5	25,4	18,7	7,2	4,8	383,9	253,2
Θεσσαλία	13,5	26,7	19,7	8,2	5,4	437,8	288,7
Ιόνιοι Νήσοι	17,1	37,2	27,5	12,2	8	650,6	429
Κεντρική Μακεδονία	105,8	199	146,7	56,4	37,1	3.010,00	1984,8
Κρήτη	26,3	55,5	40,9	18,6	12,2	992,1	654,2
Νότιο Αιγαίο	31,7	54,3	40,1	16,2	10,7	865,1	570,4
Πελοπόννησος	47,7	96,7	71,3	30,8	20,3	1644,6	1084,4
Στερεά Ελλάδα	24,9	56,1	41,4	17,7	11,7	943,7	622,2
Σύνολο	515,5	937,2	691,1	252,8	166,5	13.490,1	8.895,0

Σημειώνεται ότι ο παραπάνω πίνακας περιλαμβάνει τα αποτελέσματα από το σύνολο των επιπτώσεων, τα οποία αφορούν τη περίοδο υλοποίησης του έργου, και τις ετήσιες επιπτώσεις της Λειτουργίας του Φορέα και των Λοιπών Επιχειρήσεων με αναγωγή στα 5 έτη λειτουργίας (βλ. ενότητα 5.2).

Πίνακας 16: Συνολικές Επιπτώσεις ανά Περιφέρεια (2)

Περιφέρεια	Επιπτώσεις σε Παραγόμενο Προϊόν (€ εκατ.)	Επιπτώσεις σε Μισθοδοσία (€ εκατ.)	Επιπτώσεις σε Απασχόληση (Ισοδύναμα Α/Ε απασχόλησης)
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	61,7	19,4	1.037
Αττική	462,5	81,1	4.334
Βόρειο Αιγαίο	60,6	16,9	904
Δυτική Ελλάδα	49,2	12,7	679
Δυτική Μακεδονία	37,2	11,5	616
Ήπειρος	44,1	11,9	637
Θεσσαλία	46,3	13,6	727
Ιόνιοι Νήσοι	64,6	20,2	1.080
Κεντρική Μακεδονία	345,7	93,5	4.995
Κρήτη	96,4	30,8	1.646
Νότιο Αιγαίο	94,4	26,9	1.435
Πελοπόννησος	168,0	51,1	2.729
Στερεά Ελλάδα	97,5	29,3	1.566
Σύνολο	1.628,2	419,1	22.385,0

Με την αναγωγή των αποτελεσμάτων σε ετήσια βάση προκύπτει ότι το σύνολο των έργων του ΕΣΠΑ ανά έτος επιφέρει στην οικονομία €326 εκατ. ως παραγόμενο προϊόν, €84 εκατ. για δαπάνες μισθοδοσίας ενώ δημιουργεί 4.477 ισοδύναμα ανθρωποέτη απασχόλησης.

Πίνακας 17: Επιπτώσεις ανά Περιφέρεια ανά έτος

Περιφέρεια	Επιπτώσεις σε Παραγόμενο Προϊόν (€ εκατ.)	Επιπτώσεις σε Μισθοδοσία (€ εκατ.)	Επιπτώσεις σε Απασχόληση (Ισοδύναμα Α/Ε απασχόλησης)
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	12,3	3,9	207,5
Αττική	92,5	16,2	866,8
Βόρειο Αιγαίο	12,1	3,4	180,9
Δυτική Ελλάδα	9,8	2,5	135,7
Δυτική Μακεδονία	7,4	2,3	123,2
Ήπειρος	8,8	2,4	127,4
Θεσσαλία	9,3	2,7	145,3
Ιόνιοι Νήσοι	12,9	4,0	215,9
Κεντρική Μακεδονία	69,1	18,7	999,0
Κρήτη	19,3	6,2	329,2
Νότιο Αιγαίο	18,9	5,4	287,1
Πελοπόννησος	33,6	10,2	545,8
Στερεά Ελλάδα	19,5	5,9	313,2
Σύνολο	325,5	83,8	4.477,0

5.4 Συσχέτιση με τον τομέα του Τουρισμού

Στο πρώτο στάδιο της ανάλυσης των επιπτώσεων πραγματοποιήθηκε ανάλυση των επιπτώσεων ενός έργου πολιτισμού με βάση τα διαφορετικά στάδια του έργου, όπως υλοποίηση, λειτουργία, λοιπές επιχειρήσεις. Εάν ο κλάδος των λοιπών επιχειρήσεων συνδεθεί με τον τουριστικό κλάδο, τότε μπορεί να προκύψει η συμμετοχή τους στις συνολικές επιπτώσεις από την εκτέλεση και λειτουργία των έργων πολιτισμού. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή του φορέα / έργου αφορούν κυρίως:

1. Επιχειρήσεις εστίασης & αναψυχής (Εστιατόρια, café κτλ.)
2. Επιχειρήσεις τοπικών μεταφορών (Ταξί, Ι.Χ Λεωφορεία, επιχειρήσεις πλωτών μεταφορών κτλ.)
3. Επιχειρήσεις Φιλοξενίας (Ξενοδοχεία, Δωμάτια κτλ.)
4. Εμπορικές Επιχειρήσεις με αντικείμενο τον τουρισμό

Για τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις πραγματοποιήθηκε έρευνα μέσω ερωτηματολογίου για τη μέτρηση της επιρροής των έργων πολιτισμού ως προς την αύξηση των επισκεπτών που προβλέπονται να πραγματοποιηθεί ως απόρροια της υλοποίησης τους. Λόγω της περιορισμένης ανταπόκρισης σε επί των συγκεκριμένων μεγεθών, ο Σύμβουλος προέβει σε εκτίμηση των σχετικών μεγεθών με βάση:

- Τα αποτελέσματα των απαντήσεων που δόθηκαν από την ενότητα της λειτουργίας του φορέα / έργου
- Την εκτίμηση των φορέων για το ποσοστό αύξησης των επισκεπτών στο χώρο που φιλοξενείται το εκάστοτε έργο
- Την εκτιμώμενη ημερήσια δαπάνη ανά επισκέπτη
- Το προφίλ των επισκεπτών και τις καθαρές τουριστικές δαπάνες τους
- Την γεωγραφική τοποθεσία του εκάστοτε φορέα

Με βάση τις άνω παραμέτρους υπολογίστηκε η καθαρή άμεση ετήσια δαπάνη που προβλέπεται να επιτευχθεί στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις εξαιτίας των έργων 10 έργων του αρχικού δείγματος, η οποία ανέρχεται στο ύψος των € 7,9 εκατ., ενώ σε επίπεδο συνόλου των δαπανών των έργων πολιτισμού στο ΕΣΠΑ η συγκεκριμένη δαπάνη ανέρχεται στο ποσό των €142,6 εκατ., ποσό που αποτελεί και τις **συνολικές άμεσες οικονομικές επιπτώσεις των έργων του πολιτισμού στο ΕΣΠΑ που σχετίζονται με τον κλάδο του Τουρισμού.**

Οι συγκεκριμένες δαπάνες μεταφράζονται συνολικά (στα 5 έτη) σε €292,4 εκατ. σε άμεσο, έμμεσο & επαγωγικό παραγόμενο προϊόν, ενώ σε επίπεδο μισθοδοσίας €49,5 εκατ. σε άμεσες, έμμεσες και επαγωγικές δαπάνες. Επιπλέον παράγονται συνολικά 2.641 ισοδύναμα ανθρωποέτη απασχόλησης. Σε επίπεδο παραγόμενου προϊόντος, οι συγκεκριμένες επιπτώσεις αποτελούν περίπου το 18% των συνολικών επιπτώσεων των έργων πολιτισμού, ενώ σε επίπεδο μισθοδοσίας και απασχόλησης αποτελούν το 11,8% των συνολικών επιπτώσεων των έργων πολιτισμού.

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται οι συνολικές επιπτώσεις των έργων πολιτισμού, ανά κατηγορία επιχείρησης.

Πίνακας 18: Άμεσες έμμεσες & επαγωγικές επιπτώσεις στον Τουρισμό ανά κατηγορία επιχείρησης

A/A	Δραστηριότητα / Κλάδος	Άμεσες οικονομικές επιπτώσεις (σε εκατ. €)	Άμεσο, Έμμεσο & Επαγωγικό Παραγόμενο προϊόν (σε εκατ. €)	Άμεση, Έμμεση και επαγωγική μισθοδοσία (σε εκατ. €)	Άμεσα, Έμμεσα και επαγωγικά ισοδύναμα ανθρωποέτη απασχόλησης
30	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	20,33	50,05	17,64	942
31	Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	16,20	38,77	8,30	444
36	Δραστηριότητας παροχής υπηρεσιών καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	106,03	203,61	23,50	1.255

Τέλος, εντός των συγκεκριμένων επιπτώσεων δεν συμπεριλαμβάνονται ποιοτικές επιπτώσεις όπως ενέργειες προβολής και διαφήμισης που πραγματοποιούνται μέσω των έργων πολιτισμού για το τοπικό, περιφερειακό και εθνικό τουριστικό προϊόν. Για παράδειγμα η πρόσφατη εκδήλωση της Athens Biennale προβλήθηκε επανειλημμένα στον διεθνή έντυπο και τηλεοπτικό τύπο επηρεάζοντας έμμεσα και την γενικότερη τουριστική εικόνα της τόσο της Αθήνας όσο και της Χώρας.

6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μέσω της παρούσας μελέτης εντοπίστηκαν οι άμεσες, έμμεσες και πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις που δημιουργούνται στη τοπική και υπεριοτική κοινωνία μέσω της υλοποίησης έργων πολιτισμού στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ. Σημειώνεται ότι η συνολική λειτουργία των Φορέων πολιτισμού παράγει πολλαπλάσια οφέλη πέραν των αποτελεσμάτων της παρούσας μελέτης. Σημειώνεται ότι οι παραπάνω επιπτώσεις αποτελούν μέρος των συνολικών επιπτώσεων που παράγονται στην οικονομία από τη λειτουργία των έργων πολιτισμού καθώς αφορούν μόνο την επίδραση συγκεκριμένων έργων και όχι τη συνολική λειτουργία του Φορέα η οποία αποτελεί το βασικό όχημα παραγωγής οικονομικής δραστηριότητας.

Όσον αφορά την ίδια τη μελέτη, για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε πρωτογενής έρευνα με ερωτηματολόγια σε ένα δείγμα Φορέων οι οποίοι είτε έχουν υλοποιήσει είτε βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης έργων ΕΣΠΑ. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων αλλά και τη επεξεργασία δευτερογενών δεδομένων εντοπίστηκαν οι άμεσες οικονομικές επιπτώσεις που πραγματοποιούνται λόγω των συγκεκριμένων έργων.

Στη συνέχεια και με τη βοήθεια της διεθνούς αναγνωρισμένης μεθόδου μέτρησης των επιπτώσεων, «Μέθοδος εισροών και εκροών» καθώς και τη συνεπακόλουθη μέθοδο υπολογισμού των πολλαπλασιαστών, υπολογίστηκαν οι έμμεσες και επαγωγικές επιπτώσεις από την υλοποίηση και λειτουργία ενός έργου πολιτισμού. Σύμφωνα με τη σχετική επεξεργασία ανά κατηγορία έργου, στο σύνολο των €512,5 εκατ. δαπανών σε έργα πολιτισμού του ΕΣΠΑ οι συνολικές επιπτώσεις ανέρχονται σε €1.628 εκατ. σε παραγόμενο προϊόν, €419 εκατ. σε δαπάνες μισθοδοσίας και 22.385 σε ετήσια ισοδύναμα ανθρωποέτη απασχόλησης. Μέρος των συνολικών επιπτώσεων σχετίζεται με τον τομέα του τουρισμού και συγκεκριμένα, οι σχετικές ετήσιες επιπτώσεις των έργων του πολιτισμού του ΕΣΠΑ ανέρχονται σε €58,5 εκατ.

Η φύση των έργων πολιτισμού σε μεγάλο βαθμό σχετίζεται με την αναγκαιότητα δομικών / λειτουργικών παρεμβάσεων σε ήδη υφιστάμενους φορείς εγκατάστασης (μουσείο, αρχαιολογικός χώρος / μνημείο), ενώ η πλειονότητα των δαπανών λειτουργίας αφορά σε μισθοδοσία (ποσοστά άνω του 60%). Η παραγωγή συνεπώς νέων έργων που θα δημιουργήσουν οικονομικές επιπτώσεις στην οικονομία περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την ίδια τη φύση των συγκεκριμένων έργων. Σε κάθε περίπτωση, η συστηματική προβολή και διαφήμιση των πολιτιστικών φορέων μπορεί να επιφέρει ιδιαίτερα σημαντικά οφέλη μέσω της αύξησης της επισιμότητας και τη δημιουργία οικονομικής δραστηριότητας στην τοπική οικονομία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Σπιναλόγκα, όπου η κινηματογραφική επιτυχία που διαδραματίστηκε στους χώρους της, οδήγησε σε σημαντική αύξηση των επισκεπτών, η οποία εκτιμάται σε πάνω από 30% .

Όσον αφορά τις εκδηλώσεις, ο σημαντικός βαθμός κινητικότητας που μπορούν να παρουσιάσουν δημιουργεί πεδίο δημιουργίας επιπλέον οικονομικών επιπτώσεων. Ιδιαίτερα

σε αστικές περιοχές όπου μπορούν να εξυπηρετήσουν σημαντικό αριθμό τουριστών, οι εκδηλώσεις μπορούν και θα πρέπει να συνδεθούν με σχετικές πρωτοβουλίες όπως η δημιουργία προορισμών city break. Με τον τρόπο αυτό θα εξυπηρετηθεί ουσιαστικά η δημιουργία οικονομικής δραστηριότητας σε περιόδους εκτός καλοκαιρινής αιχμής, σε πλήρη εναρμόνιση με την εθνική στρατηγική για διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και τη μείωση της εποχικότητας.

Σημειώνεται πως η διαδικασία εκτίμησης των επιπτώσεων των έργων πολιτισμού, ειδικότερα όσον αφορά τη λειτουργία των λοιπών επιχειρήσεων βασίστηκε σε μια σειρά από παραδοχές λόγω της περιορισμένης πληροφόρησης για τα έσοδα ξενοδοχείων, εστιατορίων, εμπορικών καταστημάτων, κτλ. Με δεδομένη τη συνολική πολλαπλασιαστική επίπτωση των έργων του Πολιτισμού στην Εθνική οικονομία, κρίνεται απαραίτητος ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μιας συστηματικής πλατφόρμας διαχείρισης δεδομένων με την εισαγωγή των κατάλληλων διεπαφών με επαγγελματικούς φορείς όπως ο ΣΕΤΕ, το ΞΕΕ, και τα Επιμελητήρια. Η αναγκαιότητα της συγκεκριμένης πρότασης γίνεται ιδιαίτερα επιτακτική στο πλαίσιο σχεδιασμού και εκτέλεσης της επόμενης προγραμματικής περιόδου.

6.2 Πολλαπλασιαστές αντίστροφης μήτρας Leontief - έμμεσες και επαγωγικές επιπτώσεις – Αγγλική Ονοματολογία

A/A	Product / Industry	Output multipliers type I	Output multipliers type II	Income Multipliers type I	Income Multipliers type II
1	Products of agriculture, hunting and related services	1,65	1,97	0,14	0,16
2	Products of forestry, logging and related services	1,53	2,07	0,32	0,43
3	Fish and other fishing products; aquaculture products; support services to fishing	1,46	1,73	0,12	0,14
4	Mining and quarrying	1,11	1,22	0,05	0,06
5	Food products, beverages and tobacco products	1,71	2,10	0,18	0,23
6	Textiles, wearing apparel and leather products	1,30	1,55	0,13	0,15
7	Wood and of products of wood and cork, except furniture; articles of straw and plaiting materials	2,04	2,59	0,27	0,35
8	Paper and paper products	1,54	1,88	0,16	0,20
9	Printing and recording services	1,81	2,47	0,45	0,62
10	Coke and refined petroleum products	1,76	1,93	0,04	0,04
11	Chemicals and chemical products	1,33	1,51	0,07	0,08
12	Basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations	1,18	1,36	0,08	0,10
13	Rubber and plastics products	1,71	2,06	0,17	0,20
14	Other non-metallic mineral products	1,58	2,07	0,30	0,39
15	Basic metals	1,92	2,32	0,18	0,21
16	Fabricated metal products, except machinery and equipment	1,79	2,20	0,21	0,26
17	Computer, electronic and optical products	1,03	1,08	0,02	0,02
18	Electrical equipment	1,42	1,68	0,11	0,13
19	Machinery and equipment n.e.c.	1,28	1,55	0,14	0,17
20	Motor vehicles, trailers and semi-trailers	1,12	1,23	0,05	0,05
21	Other transport equipment	1,03	1,08	0,03	0,03
22	Furniture, other manufactured goods	1,49	1,82	0,16	0,20
23	Repair and installation services of machinery and equipment	1,71	2,47	0,57	0,83
24	Electricity, gas, steam and air-conditioning	1,54	1,88	0,21	0,25
25	Natural water; water treatment and supply services	1,79	2,67	0,67	1,01
26	Sewerage; waste collection, treatment and disposal activities; materials recovery; remediation activities and other waste management services	1,54	2,13	0,38	0,53
27	Constructions and construction works	2,12	2,69	0,31	0,39
28	Wholesale and retail trade and repair services of motor vehicles and motorcycles	1,48	1,98	0,30	0,41
29	Wholesale trade services, except of motor vehicles and motorcycles	1,80	2,52	0,48	0,67
30	Retail trade services, except of motor vehicles and motorcycles	1,64	2,46	0,58	0,87
31	Land transport services and transport services via pipelines	1,82	2,39	0,39	0,51
32	Water transport services	1,73	1,98	0,10	0,12
33	Air transport services	1,93	2,35	0,24	0,30
34	Warehousing and support services for transportation	1,27	1,47	0,10	0,11
35	Postal and courier services	2,11	3,17	0,70	1,06
36	Accommodation and food services	1,55	1,92	0,18	0,22
37	Publishing services	1,50	1,99	0,29	0,38
38	Motion picture, video and television programme production services, sound recording and music publishing; programming and broadcasting services	2,07	2,72	0,40	0,52
39	Telecommunications services	1,50	1,88	0,19	0,24
40	Computer programming, consultancy and related services; information services	1,45	1,99	0,33	0,45
41	Financial services, except insurance and pension funding	1,38	2,22	0,56	0,90
42	Insurance, reinsurance and pension funding services, except compulsory social security	1,50	1,91	0,24	0,31
43	Services auxiliary to financial services and insurance services	1,33	1,83	0,28	0,39
44	Real estate services (excluding imputed rent)	1,10	1,21	0,04	0,05
45	Imputed rents of owner-occupied dwellings	1,00	1,00	-	-
46	Legal and accounting services; services of head offices; management consulting services	1,55	1,95	0,21	0,26
47	Architectural and engineering services; technical testing and analysis services	1,99	2,50	0,20	0,25
48	Scientific research and development services	2,05	2,94	0,66	0,95
49	Advertising and market research services	2,48	3,05	0,15	0,18
50	Other professional, scientific and technical services; veterinary services	1,83	2,33	0,26	0,33
51	Rental and leasing services	1,66	2,02	0,15	0,18
52	Employment services	1,11	1,71	0,35	0,54
53	Travel agency, tour operator and other reservation services and related services	2,07	2,71	0,32	0,41
54	Security and investigation services; services to buildings and landscape; office administrative, office support and other business support services	1,72	2,60	0,64	0,96
55	Public administration and defence services; compulsory social security services	1,42	2,58	0,82	1,48
56	Education services	1,09	2,37	0,78	1,70
57	Human health services	1,43	2,06	0,42	0,61
58	Social work services	1,62	2,85	0,93	1,63
59	Creative, arts and entertainment services; library, archive, museum and other cultural services; gambling and betting services	1,27	1,50	0,12	0,14
60	Sporting services and amusement and recreation services	2,10	3,08	0,68	0,99
61	Services furnished by membership organisations	2,04	2,88	0,60	0,85
62	Repair services of computers and personal and household goods	1,25	1,49	0,12	0,15
63	Other personal services	1,30	2,33	0,70	1,26
64	Services of households as employers; undifferentiated goods and services produced by households for own use	1,00	2,30	0,74	1,71
65	Services provided by extraterritorial organisations and bodies	1,00	1,00	-	-
66	Final consumption expenditure by households	-	-	-	-

Πηγή: Eurostat και επεξεργασία Deloitte

6.2 Πολλαπλασιαστές αντίστροφης μήτρας Leontief - έμμεσες και επαγωγικές επιπτώσεις – Ελληνική Ονοματολογία

A/A	Δραστηριότητα / Κλάδος	Πο/Μης παραγόμενου προϊόντος τύπου I	Πο/Μης παραγόμενου προϊόντος τύπου II	Πο/Μης μισθοδοσίας τύπου I	Πο/Μης μισθοδοσίας τύπου II	Employment Multipliers type I (per €1 mn. Input)	Employment Multipliers type II (per €1 mn. Input)
1	Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	1,65	1,97	0,14	0,16	7,29	8,69
2	Δασοκομία και υλοτομία	1,53	2,07	0,32	0,43	17,07	23,05
3	Αλιεία και υδατοκαλλέργεια	1,46	1,73	0,12	0,14	6,19	7,33
4	Ορυχεία & Λατομεία	1,11	1,22	0,05	0,06	2,86	3,15
5	Βιομηχανία τροφίμων, Ποτοποιία & Παραγωγή προϊόντων καπνού	1,71	2,10	0,18	0,23	9,86	12,13
6	Κλωστοϋφαντουργικές ύλες, Κασκευή ειδών ένδυσης & Παραγωγή δέρματος και δερμάτων ειδών	1,30	1,55	0,13	0,15	6,76	8,09
7	Πρίονισμα, Πλάνισμα και έμποσιμος ύφου	2,04	2,59	0,27	0,35	14,63	18,57
8	Χαρτοποιία και κασκευή χαρτίων προϊόντων	1,54	1,88	0,16	0,20	8,60	10,52
9	Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	1,81	2,47	0,45	0,62	24,02	32,86
10	Οπτιθόρακες και προϊόντα διόλσης πετρελαίου	1,76	1,93	0,04	0,04	2,09	2,29
11	Χημικές ουσίες και συναφή προϊόντα	1,33	1,51	0,07	0,08	3,88	4,42
12	Βασικά φαρμακευτικά προϊόντα και φαρμακευτικά σκευάσματα	1,18	1,36	0,08	0,10	4,45	5,12
13	Προϊόντα από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	1,71	2,06	0,17	0,20	8,96	10,82
14	Άλλα μη μεταλλικά ορυκτά προϊόντα	1,58	2,07	0,30	0,39	15,96	20,93
15	Βασικά μέταλλα	1,92	2,32	0,18	0,21	9,44	11,36
16	Μεταλλικά προϊόντα, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα αξιζόπλισμα	1,79	2,20	0,21	0,26	11,36	13,97
17	Ηλεκτρονικά υπολογιστές, ηλεκτρονικά και οπτικά προϊόντα	1,03	1,08	0,02	0,02	1,14	1,19
18	Ηλεκτρολογικές εξοπλιστές	1,42	1,68	0,11	0,13	6,11	7,20
19	Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού	1,28	1,55	0,14	0,17	7,62	9,22
20	Μηχανοκίνητα, ρυμολκούμενα και ημιρυμολκούμενα οχήματα	1,12	1,23	0,05	0,05	2,56	2,81
21	Λιπτός εξοπλισμός μεταφορών	1,03	1,08	0,03	0,03	1,37	1,44
22	Έπιπλα και άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	1,49	1,82	0,16	0,20	8,60	10,51
23	Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	1,71	2,47	0,57	0,83	30,42	44,11
24	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	1,54	1,88	0,21	0,25	11,11	13,58
25	Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	1,79	2,67	0,67	1,01	36,03	53,85
26	Επεξεργασία λιπών & συλλογή, επεξεργασία και διάθεση απορριμμάτων* ανάκτηση υλικών & δραστηριότητες εξόνησης και άλλες υπηρεσίες για τη διαχείριση αποβλήτων	1,54	2,13	0,38	0,53	20,50	28,33
27	Καπνοκύβες	2,12	2,69	0,31	0,39	16,40	20,76
28	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο* επανκυβή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	1,48	1,98	0,30	0,41	16,21	21,63
29	Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	1,90	2,52	0,48	0,67	25,45	35,64
30	Λιανό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	1,64	2,46	0,58	0,87	30,94	46,35
31	Χαρτάκις μεταφορές και μεταφορές μέσω αεροπλάνων	1,82	2,39	0,39	0,51	20,84	27,39
32	Πλαγιές μεταφορές	1,73	1,98	0,10	0,12	5,60	6,43
33	Αεροπορικές μεταφορές	1,93	2,35	0,24	0,30	12,94	16,80
34	Αποθήκευση και μεταφορικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες	1,27	1,47	0,10	0,11	5,25	6,09
35	Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	2,11	3,17	0,70	1,06	37,59	56,43
36	Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	1,55	1,92	0,18	0,22	9,57	11,84
37	Είδες δραστηριότητες	1,50	1,99	0,29	0,38	15,26	20,33
38	Κινηματογραφικές ταινίες, βίντεο και τηλεοπτικά προγράμματα, ηχογράφησης και μουσικές εκδόσεις & δραστηριότητες προγραμματισμού και ραδιοηλεκτρονικών εκπομπών	2,07	2,72	0,40	0,52	21,31	27,90
39	Τηλεπικοινωνίες	1,50	1,68	0,19	0,24	10,27	12,83
40	Δραστηριότητες προγραμματισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, παροχής συμβουλών και συναφείς δραστηριότητες & δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφοριών	1,45	1,99	0,33	0,45	17,52	24,07
41	Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξοδοτικά ταμεία	1,38	2,22	0,56	0,90	29,84	47,58
42	Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξοδοτικά ταμεία, εκτός από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	1,50	1,91	0,24	0,31	12,92	16,43
43	Δραστηριότητες συναφείς προς τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τις ασφαλιστικές δραστηριότητες	1,33	1,83	0,28	0,39	15,15	20,83
44	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	1,10	1,21	0,04	0,05	2,35	2,57
45	Τεχνικά μισθώματα ιδιοκατοίκησης κατοικιών	1,00	1,00	-	-	-	-
46	Ναυτικές και λοιπές δραστηριότητες & δραστηριότητες κεντρικών γραφείων* δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης	1,55	1,95	0,21	0,28	11,11	14,02
47	Αρχιτεκτονικές δραστηριότητες και δραστηριότητες μηχανικών* τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις	1,99	2,50	0,20	0,25	10,81	13,55
48	Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	2,05	2,94	0,66	0,95	35,26	50,48
49	Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	2,48	3,05	0,15	0,18	7,81	9,59
50	Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες & κτηνιατρικές δραστηριότητες	1,83	2,33	0,26	0,33	13,98	17,82
51	Δραστηριότητες νοσηλείας και εκμίσθωσης	1,66	2,02	0,15	0,18	8,10	9,88
52	Δραστηριότητες απασχόλησης	1,11	1,71	0,35	0,54	16,96	29,11
53	Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών και υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες	2,07	2,71	0,32	0,41	16,94	22,12
54	Δραστηριότητες παροχής τροσασίας και έρευνας & δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε κτήρα και εξωτερικούς χώρους & διοικητικές δραστηριότητες γραμματειακή υποστή	1,72	2,60	0,64	0,96	34,03	51,34
55	Διόμηση διοίκηση και άμυνα / κοινωνική ασφάλιση	1,42	2,58	0,82	1,48	43,69	79,19
56	Υπηρεσίες Εκπαίδευσης	1,09	2,37	0,78	1,70	41,73	90,85
57	Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	1,43	2,06	0,42	0,61	22,54	32,84
58	Δραστηριότητες βελθίας με παροχή καταλύματος & δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας χωρίς παροχή καταλύματος	1,62	2,85	0,93	1,63	49,49	86,87
59	Δημοτικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση & δραστηριότητες βιβλιοθηκών, αρχαιομνημείων, μουσείων και λοιπές πολιτιστικές δραστηριότητες & Τυχερά παιχνίδια και στοιχήμ	1,27	1,50	0,12	0,14	6,33	7,46
60	Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας	2,10	3,08	0,88	0,99	36,15	52,92
61	Δραστηριότητες οργανώσεων	2,04	2,88	0,60	0,85	32,24	45,42
62	Επισκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και ειδών ατομικής ή οικιακής χρήσης	1,25	1,49	0,12	0,15	6,52	7,75
63	Άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών	1,30	2,33	0,70	1,26	37,57	67,18
64	Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργαζομένων / μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών, για αγαθά και υπηρεσίες για ίδια χρήση	1,00	2,30	0,74	1,71	39,71	91,34
65	Δραστηριότητες εξωγυμνων οργανισμών και φορέων	1,00	1,00	-	-	-	-
66	Τελική Κατανάλωση Καταναλωτών	-	-	-	-	-	-

Πηγή: Eurostat και επεξεργασία Deloitte

6.3 Διαδικασία υπολογισμού πολλαπλασιαστών

Η μετατροπή του πίνακα εισροών-εκροών σε ένα γενικό υπόδειγμα ανάλυσης μπορεί να γίνει αν κάνουμε ορισμένες υποθέσεις για το οικονομικό σύστημα και ειδικότερα για τη φύση των κλαδικών συναρτήσεων παραγωγής. Η βασική ιδέα του υποδείγματος είναι ότι το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων μιας χώρας μπορεί να διαιρεθεί σε κλάδους, που ο καθένας αποτελείται από ένα ή περισσότερα βιομηχανικά καταστήματα, οι οποίες παράγουν ομοειδή προϊόντα. Με δεδομένη την τεχνολογία παραγωγής, η ζήτηση για εξωγενείς εισροές εξαρτάται από το επίπεδο παραγωγής κάθε κλάδου.

Μήτρα Leontief

Εάν η συνολική οικονομία αποτελείται από n κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και είναι γνωστές οι χρηματικές ροές μεταξύ των κλάδων αυτών, ορίζεται ο πίνακας των συναλλαγών του Leontief, με τη μορφή συστήματος γραμμικών εξισώσεων, ως εξής:

$$\begin{aligned} X_1 &= z_{11} + z_{12} + \dots + z_{1i} + \dots + z_{1n} + Y_1 \\ X_2 &= z_{21} + z_{22} + \dots + z_{2i} + \dots + z_{2n} + Y_2 \\ &\dots \\ X_i &= z_{i1} + z_{i2} + \dots + z_{ii} + \dots + z_{in} + Y_i \\ X_n &= z_{n1} + z_{n2} + \dots + z_{ni} + \dots + z_{nn} + Y_n \end{aligned}$$

Όπου z_{ij} είναι η αξία του προϊόντος του κλάδου i που χρησιμοποιείται ως ενδιάμεση εισροή από τον κλάδο j , X_i είναι η αξία της συνολικής παραγωγής του κλάδου i ενώ Y_i είναι η αξία της τελικής ζήτησης των προϊόντων του κλάδου. z_{ij} είναι η αξία του προϊόντος του κλάδου i που χρησιμοποιείται ως ενδιάμεση εισροή από τον κλάδο j , X_i είναι η αξία της συνολικής παραγωγής του κλάδου i ενώ Y_i είναι η αξία της τελικής ζήτησης των προϊόντων του κλάδου.

$$a_{ij} = z_{ij} / X_j$$

όπου a_{ij} είναι οι τεχνολογικοί συντελεστές, οι οποίοι δείχνουν την ποσότητα ενδιάμεσης εισροής που απαιτείται από κάθε κλάδο i για την παραγωγή μιας μονάδας προϊόντος j . Με άλλα λόγια, οι τεχνολογικοί συντελεστές a_{ij} δείχνουν τη χρηματική αξία των εισροών που προέρχονται από τον κλάδο i ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος του κλάδου j .

Αντίστροφη Μήτρα του Leontief

Με δεδομένη την υπόθεση της σταθερότητας των τεχνολογικών συντελεστών παραγωγής, το σύστημα γραμμικών εξισώσεων με αντικατάσταση των z_{ij} γράφεται ως εξής:

$$\begin{aligned} X_1 &= a_{11}X_1 + a_{12}X_2 + \dots + a_{1i}X_i + \dots + a_{1n}X_n + Y_1 \\ X_2 &= a_{21}X_1 + a_{22}X_2 + \dots + a_{2i}X_i + \dots + a_{2n}X_n + Y_2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} & \dots \\ X_i &= \alpha_{i1}X_1 + \alpha_{i2}X_2 + \dots + \alpha_{ii}X_i + \dots + \alpha_{in}X_n + Y_i \\ & \dots \\ X_n &= \alpha_{n1}X_1 + \alpha_{n2}X_2 + \dots + \alpha_{ni}X_i + \dots + \alpha_{nn}X_n + Y_n \end{aligned}$$

Το παραπάνω σύστημα γραμμικών εξισώσεων δείχνει την εξάρτηση των διακλαδικών συναλλαγών του συστήματος από το συνολικό παραγόμενο προϊόν κάθε κλάδου. Δηλαδή, το τελικό προϊόν κάθε κλάδου εξαρτάται από τη συνολική παραγωγή των υπόλοιπων κλάδων του συστήματος, τις ενδιάμεσες απαιτήσεις για εισροές κάθε κλάδου, καθώς και από την τελική ζήτηση της οικονομίας για το εν λόγω προϊόν. με την ακόλουθη σχέση πινάκων:

$$(I - A) X = Y$$

όπου: I είναι η μοναδιαία μήτρα $n \times n$ που έχει τιμές μόνο στην κύρια διαγώνιο της και τα υπόλοιπα στοιχεία της είναι μηδενικά, A είναι η μήτρα $n \times n$ των τεχνολογικών συντελεστών του οικονομικού συστήματος

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{bmatrix}$$

X είναι η μήτρα $n \times 1$ της συνολικής παραγωγής κλάδων του οικονομικού συστήματος

$$X = \begin{bmatrix} X_1 \\ X_2 \\ \dots \\ X_n \end{bmatrix}$$

και Y είναι η μήτρα $n \times 1$ της συνολικής ζήτησης

$$Y = \begin{bmatrix} Y_1 \\ Y_2 \\ \dots \\ Y_n \end{bmatrix}$$

οπότε τελικά προκύπτει ότι:

$$X = (I - A)^{-1}Y.$$

Μέσω της εξίσωσης αυτής η συνολική παραγωγή μιας οικονομίας περιγράφεται ως συνάρτηση της τελικής ζήτησης για προϊόντα στην οικονομία αυτή. Η μήτρα $(I - A)^{-1}$ η οποία αναφέρεται και σαν αντίστροφη μήτρα Leontief, είναι η μήτρα των ολικών συντελεστών εισροών-εκροών. Κάθε στοιχείο (b_{ij}) της αντίστροφης μήτρας Leontief δείχνει τις συνολικές επιπτώσεις (άμεσες και έμμεσες) που θα έχει στον κλάδο i μια αύξηση της τελικής ζήτησης του κλάδου j κατά μία μονάδα.

Η συνολική αξία της παραγωγής σε όλους τους κλάδους της οικονομίας που είναι απαραίτητη για να ικανοποιήσει την αύξηση της αξίας της τελικής ζήτησης του κλάδου j κατά 1 οικονομική μονάδα, ορίζεται ως πολλαπλασιαστής εκροής του κλάδου j . Με άλλα λόγια οι πολλαπλασιαστές εκροής υπολογίζονται για κάθε κλάδο j αθροίζοντας όλα τα στοιχεία της αντίστοιχης στήλης της αντίστροφης μήτρας Leontief. Είναι δυνατόν να υπολογισθούν δύο τύποι πολλαπλασιαστών εκροής:

Απλός πολλαπλασιαστής εκροής ή πολλαπλασιαστής εκροής τύπου I: ο πολλαπλασιαστής του κλάδου j , ο οποίος εκτιμά την άμεση και έμμεση αύξηση της παραγωγής σε όλους τους κλάδους της οικονομίας για αύξηση της τελικής ζήτησης στην εκροή του κλάδου j κατά μία μονάδα. Στο χρησιμοποιούμενο υπόδειγμα εισροών-εκροών η ζήτηση των νοικοκυριών αποτελεί μέρος της τελικής ζήτησης και είναι εξωγενής σε σχέση με τους υπόλοιπους παραγωγικούς κλάδους (ανοιχτό υπόδειγμα εισροών-εκροών).

Συνολικός πολλαπλασιαστής εκροής ή πολλαπλασιαστής εκροής τύπου II: ο πολλαπλασιαστής του κλάδου j , ο οποίος εκτιμά την άμεση, έμμεση και συνεπαγόμενη αύξηση της παραγωγής σε όλους τους κλάδους της οικονομίας για αύξηση της τελικής ζήτησης στην εκροή του κλάδου j κατά μία μονάδα. Στην περίπτωση αυτή ο κλάδος της τελικής κατανάλωσης των νοικοκυριών μετακινείται από την τελική ζήτηση και τοποθετείται μαζί με τους τεχνολογικά αλληλεξαρτώμενους κλάδους του πίνακα (κλειστό υπόδειγμα εισροών-εκροών). Επιπλέον στον Πίνακα ενδιάμεσης ανάλωσης προστίθεται ως επιπλέον γραμμή η εργασία. Ο πίνακας των τεχνολογικών συντελεστών και επομένως και η αντίστροφη μήτρα Leontief έχει δηλαδή μια επιπλέον στήλη και γραμμή.

6.4 Δαπάνες και ημέρες διαμονής ανα επιλεγμένων χωρών προέλευσης

Country of Origin	Expenses per Overnight Stay (€)	Average duration of stay (#)
Austria	88,3	10,1
France	79,4	9,9
Germany	65,1	12,9
UK	72,2	10,2
Italy	66,3	9,3
Netherlands	63,6	11,1
Russia	93,1	10,6
Turkey	106,5	3,9
Australia	110,1	12,4
USA	99,6	12,2
China	116,4	7,7
Other		
Total	73,4	9,0

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας / Επεξεργασία Deloitte